

Turinys

Kronika

<i>Kun. Artūras KAZLAUSKAS</i> Kaip istorija tampa šventa	2
<i>Kun. Kęstutis K. BRILIUS MIC</i> Dievo vaikų laisvė	3
Evangelija mažiesiems	4
<i>Dr. Jonas MALINAUSKAS</i> <i>Dalė GUDŽINSKIENĖ</i> Bažnyčios pulsas	6
„Mes būsim garbinga tauta“	8
<i>Ses. Danguolė GERVYTĖ RA</i> Kodėl šiandien jaunimui verta važiuoti į Sibirą?	10
<i>Tomas VILUCKAS</i> Krikščionis politikoje – iššūkių akivaizdoje	12
<i>Dr. Ramunė JURKUVIENĖ</i> Tikros laisvės vaisiai	14
<i>Antanas GAILIUS</i> Laisvės diena	16

Didelės ir mažos kryžkelės

<i>Antanas SAULAITIS SJ</i> Nuostabus dalykas	17
<i>Zita VASILIAUSKAITĖ</i> Slapstytis nuo laisvės arba... ne	18
<i>Laura ALEKNIENĖ</i> Mamos užrašai: laisvė šeimoje	20
„Aš jiems vėliava mojavau“	21
<i>Kun. Danielius DIKEVIČIUS</i> Laisvė Biblijoje	22
<i>Thomas MERTONAS</i> Sąžinė – tai laisvės siela	23

Gero kino kampelis

<i>Ramūnas AUŠROTAS</i> Krikščionio laisvė tikėti	25
--	----

Veidu į vaiką

Beribė laisvė daryti gera	26
---------------------------	----

Jaunimo iššūkis

<i>Sigita PURYTĖ</i> Demonų medžioklė	28
--	----

Atokvėpio valandai

<i>Giovannino GUARESCHI</i> Nepasisekęs streikas	30
---	----

Meno pasaulyje

<i>Vanda IBIANSKA</i> Lietuvių muzikos patriarchas	32
---	----

Sveikata

Skausmas	34
----------	----

Gyvenimas kaip senas vynas

<i>Vanda IBIANSKA</i> Laisvė. Kas ji?	35
--	----

Mielieji „Artumos“ bičiuliai,

turbūt nesuklysiu sakydamas, kad Jūs visi labai aiškiai prisimenate, kur buvote lygiai prieš dvidešimt metų (jeigu, žinoma, jau sąmoningai gyvenote šioj žemėj). Man tai buvusi pati baisiausia ir pati nuostabiausia gavėnia per visą trumpą gyvenimą: buvau sovietų armijos rekrutas... Kai Tėvynėje dėjosios tiesiog stebuklas didžiausias, aš tūnojau peklos prieangy raudoniausiam... Ir ką gi galėjau padaryti? Verkti (iš džiaugsmo ir apmaudo), pasninkauti ir melstis. Tą ir bandžiau. Žinoma, po to – bėgau (padedamas bičiulio gruzino, generolo *gaziko* vairuotojo), buvau priverstas grįžti, bet visa tai – nebesvarbu, svarbiausia – TAI ĮVYKO, LIETUVA VĖL LAISVA!!! Kažkaip vėl... ašaros tvinksta, sunku apie tai kalbėti ir nesubanalinti. Nes visa tai mums dar taip artima, gyva ir taip sakralu.

Bet tikrai verta ir teisinga prisiminti. Ir tikriausiai labai verta, kaip Išrinktajai tautai, kasmet švenčiant Velykas – *Pesah*, išėjimą iš vergovės, stebuklingą perėjimą per Raudonąją jūrą ir kelionę į Viešpaties pažado žemę – savo vaikams iškilmingai pasakoti savo šventą istoriją. Taigi, tai ir pabandyti savosioms atžaloms perduoti, o Jūs – ir be mano postringavimų gerai žinote, patys TAI išgyvenote. Geriau paliksiu Jums daugiau laiko įsiskaityti į mūsų ganytojų – vyskupų žodžius. Be galo apsidžiaugiau išgirdęs, kad švenčiant šiuos metus jie kviečia mus būtent DĖKOTI UŽ LAISVĘ! Dievaži, jie septynis kartus teisūs, nes mes – juk tikrai, – kiek paminklų pastatome, padėkos raštų parašome, Mišių užprašome, bet ar tikrai – dėkojame? Ogi visa Bažnyčios liturgija, visa Biblija sunkte persunkti dėkojimo!

*Dėkojame tau, Dieve, tikrai dėkojame tau,
šaukdami tavo vardo,
apsakydami tavo nuostabius darbus (Ps 75, 2)*

Iš tiesų, gerieji laisvos ir nepriklausomos Lietuvos Respublikos piliečiai, Dievo vaikai, broliai ir seserys, sveikinkime vieni kitus, dėkokime vieni kitiems, dėkokime kovojusiems ir tebekovojantiems už laisvę, dėkokime Dievui! Šlovinkime Viešpatį! Jis mus išklausė, mus išvadavo! Jo ištikima meilė mums amžina! Argi nenuostabi ir ta mūsų sunkmečio gavėnia, kai regi (žr. žurnalo viršelį) ir žinai, kad Viešpaties angelai jau garbina Nukryžiuotąjį – vienintelį tikrą išlaisvinimą jo mokiniams, nebijantiems kryžiaus.

Su amžina padėka, Darius Chmieliauskas

Kaip istorija tampa šventa

Kovo kalendorius

Kun. Artūras KAZLAUSKAS

Nuolat prisime-
nu vieno kunigo gal
juokais, gal rimtai už-
duotą kausimą, kodėl
žydų tautos istorija
yra šventa, o, pavyz-
džiui, Lietuvos – ne?

Pirmąjį šių metų gavėnios sekmadienį apmąstėme žydų tikėjimo išpažinimą. Štai jis: *Mano protėvis buvo klajoklis aramėjas, kuris nuėjo į Egiptą su maža šeimyna, gyveno ten kaip ateivis ir išaugo į didžią tautą, stiprią ir gausingą. Egiptiečiai elgėsi su mumis žiauriai ir engė mus, užkraudami mums eiti sunkų lažą. Mes šaukėmės Viešpaties, savo protėvių Dievo; Viešpats išgirdo mūsų balsą ir pažvelgė į mūsų kančią, vargus ir prišpaudą. Viešpats išvedė mus iš Egipto <...> ženklais ir nuostabiais darbais (Ist 26, 5–8).* Šiame tikėjimo išpažinime – ne teorija apie Dievą, bet konkrečių Dievo darbų mano protėvių, tėvų ir savo gyvenime prisiminimas. Dievas ne tik yra: jis ir veikia. Žydų tautos istorija šventa, nes joje matomas Dievas ir jo veikimas. Mūsų istorijoje dažniausiai matomi priešai rusai. Vis dėlto mes, Lietuvoje gyvenantys krikščionys, galime sakyti, kad mūsų istorija yra šventa. Tai todėl, kad mes skaitome laiko ženklus kaip Dievo kalbinimą, kaip jo veikimą. Todėl ir prieš du dešimtmečius gauta laisvė ir nepriklausomybė mums yra Dievo dovana, už kurią būtina dėkoti. Et, dėkoti reikia nuolat ir už viską. Tad pirmiausia ir mums reikės išmokti susiskaičiuoti Dievo dovanas, kurias turime, kuriomis naudojames.

Dievą ir jo veikimą kiekvienas savaip apčiuopė ir dėkingai išgyveno abu kovą švenčiami šventieji – Kazimieras, pirmasis Lietuvos ir jos jaunimo globėjas, bei Juozapas, Marijos sužadėtinis ir Jėzaus,

todėl ir jo Bažnyčios, globėjas. Ypatingą dovanos ir jos priėmimo pamoką duoda Viešpaties Apreiškimo Mergelei Marijai iškilmė. Tai – viena išpūdingiausių mūsų istorijų apie Dievą, nusprendusį tapti žmogumi, atsiklausiantį žmogaus sutikimo... Marijos tariamas „taip“ Dievo veikimui atveria naują istorijos etapą – joje Dievas ir žmogus susivieni-ja tai pačiai istorijai, kuri tebesitėsia ir šiandien. Naujo vyskupo iššventinimas bus dar viena proga pamatyti konkretų Dievo veikimą Lietuvoje gyvenančios Bažnyčios istorijoje.

Kovo 11-ąją iš dviejų dešimtmečių perspektyvos galima palyginti su įžengimu į Jeruzalę. Minių ovacijomis palydėtas iškilingas Jėzaus įžengimas į Jeruzalę – tai įžengimas į kančią... Tos pačios minios reikalaus pakabinti jį ant kryžiaus. Jėzaus istoriją pasaulio istoriografijoje būtų galima priskirti prie nesėkmių. Mums šita istorija – išlaisvinimo šaltinis. Jei Dievas stato mūsų miestą, ne veltui statytojai dirba. Jei Dievas saugo mūsų miestą, ne veltui budi sargai...

- 1 P Dan 9, 4b–10; Ps 79; Lk 6, 36–38
- 2 A Iz 1, 10. 16–20; Ps 50; Mt 23, 1–12
- 3 T Jer 18, 18–20; Ps 31; Mt 20, 17–28
- 4 K Kun 19, 1–2. 17–19a; Ps 15;
Fil 3, 8–14; Jn 15, 9–17
- 5 P Pr 37, 3–4. 12–13a. 17b–28; Ps 105;
Mt 21, 33–43. 45–46
- 6 Š Mch 7, 14–15. 18–20; Ps 103;
Lk 15, 1–3. 11–32
- 7 S Iš 3, 1–8a. 13–15; Ps 103;
1 Kor 10, 1–6. 10–12; Lk 13, 1–9 (III sav.)
- 8 P 2 Kar 5, 1–15a; Ps 42; Lk 4, 24–30
- 9 A Dan 3, 25. 34–43; Ps 25; Mt 18, 21–35
- 10 T Ist 4, 1. 5–9; Ps 147; Mt 5, 17–19
- 11 K Jer 7, 23–28; Ps 95; Lk 11, 14–23
- 12 P Oz 14, 2–10; Ps 81; Mk 12, 28b–34
- 13 Š Oz 6, 1–6; Ps 51; Lk 18, 9–14
- 14 S Joz 5, 9a. 10–12; Ps 34; 2 Kor 5, 17–21;
Lk 15, 1–3. 11–32 (IV sav.)
- 15 P Iz 65, 17–21; Ps 30; Jn 4, 43–54
- 16 A Ez 47, 1–9. 12; Ps 46; Jn 5, 1–3. 5–16
- 17 T Iz 49, 8–15; Ps 145; Jn, 17–30
- 18 K Iš 32, 7–14; Ps 106; Jn 5, 31–47
- 19 P 2 Sam 7, 4–5. 12–14a. 16; Ps 89;
Rom 4, 13. 16–18. 22; Mt 1, 16. 18–21. 24a
- 20 Š Jer 11, 18–20; Ps 7; Jn 7, 40–53
- 21 S Iz 43, 16–21; Ps 126; Fil 3, 8–14;
Jn 8, 1–11 (I sav.)
- 22 P Dan 13, 1–3. 41c–62; Ps 23; Jn 8, 12–20
- 23 A Sk 21, 4–9; Ps 102; Jn 8, 21–30
- 24 T Dan 3, 14–20. 49–50. 91–92. 95;
Dan 3, 52–56; Jn 8, 31–42
- 25 K Iz 7, 10–14; 8, 10; Ps 40;
Žyd 10, 4–10; Lk 1, 26–38
- 26 P Jer 20, 10–13; Ps 18; Jn 10, 31–42
- 27 Š Ez 37, 21–28; Jer 31, 10–13;
Jn 11, 45–57
- 28 S Procesija: Lk 19, 28–40
Mišios: Iz 50, 4–7; Ps 22; Fil 2, 6–11;
Lk 22, 14 – 23, 56 (II sav.)
- 29 P Iz 42, 1–7; Ps 27; Jn 12, 1–11
- 30 A Iz 49, 1–6; Ps 71; Jn 13, 21–33. 36–38
- 31 T Iz 50, 4–9a; Ps 69; Mt 26, 14–25

Kovą popiežius kviečia melstis šiomis intencijomis:

Bažnyčios – kad pasaulio ekonomikai būtų vadovaujama remiantis teisingumo ir lygybės principais, atsižvelgiant į tikruosius tautų – ypač neturtingų – poreikius;

misijų – kad Afrikos Bažnyčia rodytų susitaikymo bei teisingumo pavyzdį ir būtų priemonė tai pasiekti kiekviename šio žemyno regione.

Jėzaus įžengimas į Jeruzalę.
Sarkofago datalė. Apie 330–340 m., Roma

Dievo vaikų laisvė

Šventasis Raštas šeimoms

Kun. Kęstutis K. BRILIUS MIC

Iš tiesų, broliai, jūs esate pašaukti laisvei! Tikrai dėl šios laisvės nepataikaukite kūnui, bet stenkitės vieni kitiems su meile tarnauti. Juk visas įstatymas telpa viename sakinyje: Mylėk savo artimą kaip save patį. Bet jeigu jūs vienas kitą kremtate ir ėdate, žiūrėkite, kad nebūtumėte vienas kito praryti!

Aš sakau: gyvenkite Dvasia, ir jūs nepasiduosite kūno geismams.

(Gal 5, 13–16)

Apaštalas Paulius žmogiškąją laisvės troškimą papildė žinia: tai – pašaukimas. Jis nėra atsitiktinis noras, viliojanti galimybė ar aplinkybių sutapimas, bet prigimčiai atitenkanti laisvės dovana. Nuo pat išvartymo iš rojus jį nešiojamės savo širdyse. Gal tai smulkmena? Gal tik kažkoks patogumo, gerovės ar saviraiškos ieškojimas, nulemtas trumpalaikių aplinkybių? Jokiu būdu ne.

Ne tik giliomis teologinėmis mintimis, bet ir paprastesniuose žmogaus gyvenimo dalykuose laisvę suvokiame kaip gerį, kaip visų mūsų galių, siekinių išsipildymą begalinėje ir dosnioje Dievo meilėje. Sąmoningai ar nesąmoningai ilgmės jos ir siekiame visa savo būtybe.

Tačiau žmogaus laisvė ir vergovė yra susipynusios. Laisvė, prasidėjusi Dievo duotajame rojuje, skaisčioje prigimtyje, susipina su vergove, kylančia iš nuodėmės, netvarkos, neklusnumo tiesai ir meilei.

Mūsų asmens laisvė tarsi apribojama iš viršaus ir apačios. Iš apačios mus į vergovę tempia nuodėmingi geiduliai ir pagundos, o iš viršaus – Dievas savo įsakymais kreipia mūsų pasirinkimą savęs link. Nelabojo pagundos ir mūsų silpnybės tempia į gilėjančią vergovę – Dievo įsakymai veda iš jos. Net liaudiškoje giesmėje pamokomai traukiama: „Veizėk per langą, vanags gaidį peša, taip griešną dūšią velnias peklon neša“ – ir tada jokios laisvės neliaka.

Lieki žmogiškojoje prigimtyje – joje gyvybė ir mirtis, nuodėmė ir dorybė, bet nėra malonės. Taip galima aptarti prigimtinę žmogaus laisvę.

Dievas nekeičia prigimties ir iki mirties neišveda mūsų iš šios tremties. Tik nepaprasta savo dovana – malone praturtina mus ir žmo-

gaus prigimtyje pasėja amžinosios laisvės tikrovę. Taip galima aptarti Dievo vaikų laisvę.

Būtent per krikštą gauname malonės dovaną, jos dėka mums atitenka Dievas, o mes patys esame taip Kristuje suvienijami, jog įgyjame pri-

gimtinę vienybę su Dievu, lyg būtume vieno kūno nariai.

Ar kas begali būti daugiau? Ne, nes Dievas, kuris mums atitenka, su kurio prigimtimi esame suvienijami per malonės dovaną, yra daug daugiau, negu viskas, negu bet kokia būtis, bet koks kūrinys ar jie visi kartu paėmus.

Bedieviškas požiūris į žmogų, visuomenę kildina daugybę egoistiškų, ribotų, klaidingų, nuodėmingų laisvės sąvokų ir pasiūlymų. Juose aiškiau ar ne taip aiškiai tūno siūlymas neklausyti Dievo įsakymų – juk įsakymas įpareigoja. Plačiai reiškiamos teisės, o kaip nelaisvės priežastis suprantami įpareigojimai, atsakomybė, Dievo įsakymų vykdymas.

Prieinama iki beprotybės, kai siekiant teisių pareikalaujama ir jas pažeisti. Moters teisė laisvai apsispręsti rinktis abortą pareikalauja atimti iš negimusiojo prigimtinę jo teisę gyventi. Reikalaujama teisės daryti nuodėmę saviavimią įteisinant kaip santuoką.

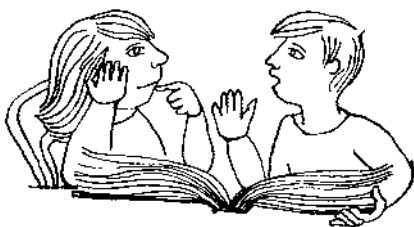
Bedieviškosios ideologijos nepaiso akivaizdžios patirties, jog be pareigos ir klusnumo Dievo įsakymams gyvenimas tampa nesaugus, pragaištingas, priešingas asmens tobulėjimui ir galų gale – pačiai laisvei. Kas gi jaustųsi saugus, vairuodamas automobilį mieste, kur niekas nepaisytų kelių eismo taisyklių? O ar saugus bus gyvenimas jaunuolių, auklėjamų be Dievo įsakymų, pareigos, atsakomybės suvokimo?

Krikščioniškoji žinia pasauliui apie Dievo malonę, gailėstingumą ir Dievo valios įpareigojimus suteikia ir mūsų gyvenamojo meto žmonėms galimybę iš naujo svarstyti klaidingą palaidumo ideologiją ir grįžti prie šiuolaikiškoje situacijoje subrandintų Dievo vaikų laisvės principų.

Vinčesterio psalmyno miniatiūra. Anglija, XII a.

Evangelija mažiesiems

III gavėnios sekmadienis (kovo 7 d.)

– Klausyk, ar tu žinai, kokią profesiją turi Dievas? – klausia Benedikta.

– Tikriausiai Dievas dirba daugelyje darbų. Jam turbūt sunku suspėti, – atsako Dominykas.

– Nežinau apie kitus darbus, bet šiandien Evangelijoje Dievas labai panašus į sodininką, – svarsto Benedikta.

– Tai ką – obuolius skina? – spėlioja Dominykas.

– Ne, pagaili figos medžio, kuris sode tinginiauja, neduoda jokių vaisių. Dievas, kaip rūpestingas sodininkas, neskuba nupešti medžiui plaukų ar visai iškirsti, o dargi pasirūpina, maitina, kad jis duotų vaisių. Taip Dievas visų žmonių pasigaili, atleidžia, kad nuveiktume gražių dalykų, – paaiškina Benedikta.

IV gavėnios sekmadienis

(kovo 14 d.)

– Kaip manai, ar mus myli mūsų tėvai? – sunerimsta Benedikta.

– Kam dar klausti! Aišku, kad myli: rūpinasi, dovanų nuperka, kartu žaidžia, nuveža į vandens parką, – vardija Dominykas.

– Tai va. Žinok, kad Dievo meilė dar kokį milijoną kartų didesnė, – nori nustebinti Benedikta.

– Oho! Kaip tu suskaičiavai? – nesupranta Dominykas.

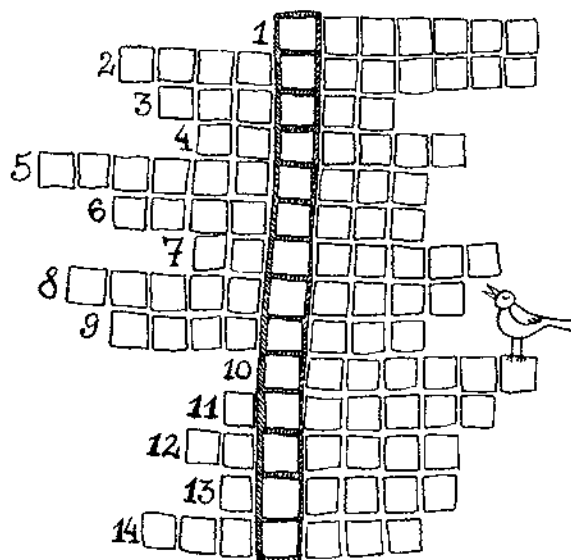
– Evangelijoje Jėzus pasakoja, kad išdykęs sūnus iššvaistė tėvų turtą, bet sugrįžo namo, ir tėvas jį apkabino, viską atleido, – aiškina Benedikta. – Taip gali tik Dievas. Jei mes išmėtytume tėčio įrankius, sudaužytume gražiuosius svetainės indus, o mamos knygas atiduotume kaimynei, tai nejaugi mūsų tėvai taip visai ir nesibartų?

Dievo savybė ir mums padovanota

Ar žinote, kad vieną gražiausių savo savybių Dievas padovanojo kiekvienam iš mūsų? Per gavėnią šią jo savybę atpažįstame Šventojo Rašto skaitiniuose. Ją turėjo tik Dievas, bet kai jis žmogų sukūrė – ir šiam tą nuostabią savybę padovanojo. Ir daugiau jos niekam nedavė... Teisingai atsakę į klausimus ir užpildę visus kryžiažodžio langelius, ryškesniuose langeliuose perskaitysime, kokia yra ši nuostabi Dievo savybė.

1. Kelių savaitių laikotarpis prieš Kristaus prisikėlimo šventę.
2. Savaitės diena, kai visi eina į bažnyčią.
3. Pati iškilmingiausia mūsų malda.
4. Šventė, kuri primena, kad Kristus prisikėlė.
5. Kovo mėnesį minimas šventasis Lietuvos globėjas.
6. Kai kunigas skaito Evangeliją, tikintys žmonės stengiasi...
7. Vieta, kur aukojamos šv. Mišios.
8. Pokalbis su kunigu mediniame namelyje, kuris stovi bažnyčios pasienyje.
9. Viena gražiausių vaikystės švenčių yra Pirmoji...
10. Kai bažnyčioje užgroja vargonai, žmonės pradeda...
11. Kas bažnyčioje daugiausia garsiai kalba?
12. Ko šv. Mišiose žmonės linki vieni kitiems?
13. Visus į pamaldas kviečia...
14. Ant kryžiaus už mus numirė Dievo Pateptasis ...

V gavėnios sekmadienis (kovo 21 d.)

– Kokie nedraugiški žmonės, mėtosi akmenimis! – stebėjosi vaikai.

– Taip gali ir į langus pataikyti, paskui reikės aiškintis. Jie turbūt labai išdykę, – svarstė Dominykas.

– Žmonės mėtė akmenis, nes norėjo nuskriausti daug nuodėmių padariusią moterį, – aiškino Benedikta. – O Jėzus atėjo ir pasakė: pažiūrėkit, ir jūs turit daug blogų darbų. Tie pagalvojo ir nuėjo namo.

– Kas atsitiko tai tetai, į kurią mėtė akmenis? – teiravosi Dominykas.

– Jėzus jos pasigailėjo ir pakvietė nedraugauti su nuodėmėmis.

Verbų sekmadienis (kovo 28 d.)

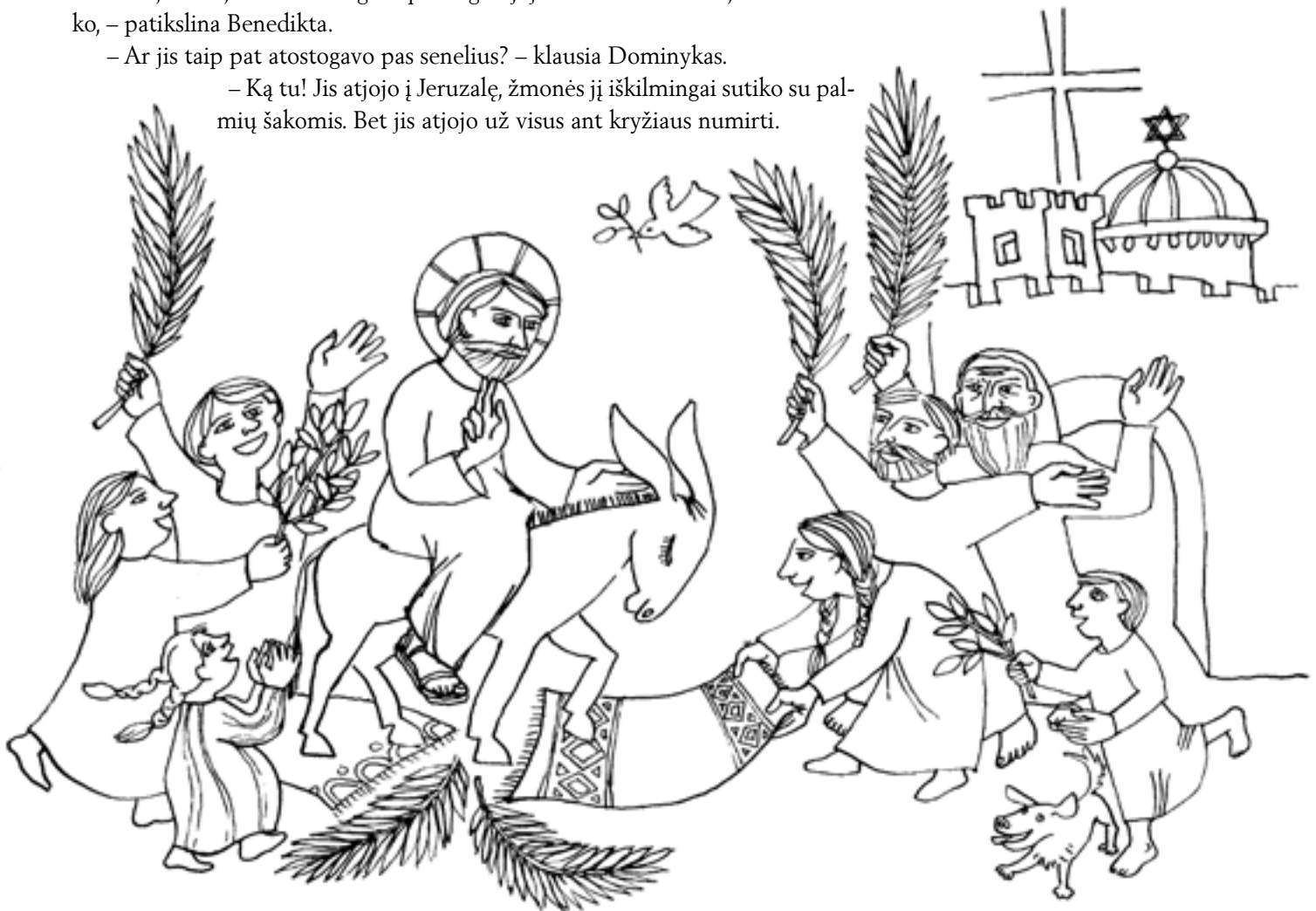
– Ar prisimeni, kai vasarą atostogavom kaime, senelis buvo mus užkėlęs ant arklio? – patirtus įspūdžius atgaivina Benedikta.

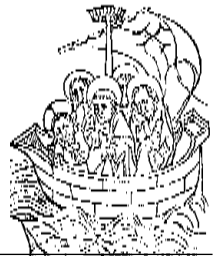
– Vau, kaip buvo smagu! – nudžiunga Dominykas.

– Tai, žinok, kad Jėzus irgi taip smagiai jojo. Tik ne ant arklio, o ant asiluko, – patikslina Benedikta.

– Ar jis taip pat atostogavo pas senelius? – klausia Dominykas.

– Ką tu! Jis atėjo į Jeruzalę, žmonės jį iškilmingai sutiko su palmių šakomis. Bet jis atėjo už visus ant kryžiaus numirti.

Bažnyčios pulsas

Popiežius ir Visuotinė Bažnyčia

Vasarį prasidėjo gavėnia. Jau pirmąją jos sekmadienį, kaip kasmet, Vatikane prasidėjo gavėnios rekolekcijos. Jose dalyvauja Šventasis Tėvas, jo „šeima“ (artimiausi bendradarbiai, kartu su popiežiumi gyvenantys Apaštališkuosiuose rūmuose Vatikane) bei Romos kurijos kardinolai, vyskupai ir prelatai. Rekolekcijos trunka visą savaitę, popiežius ir

kiti rekolekcijų dalyviai klausosi joms vadovaujančio pamokslininko konferencijų, kartu kalba brevijorių, adoruoja Švenčiausiąjį Sakramentą. Vykstant rekolekcijoms visa kita veikla sustabdoma; Vatikanas visiškai nurimsta savaitei.

Vadovauti šiemetinėms rekolekcijoms Benediktas XVI pakvietė italą saleziečių kun. Enrico del Covolo, Romos Popiežiškojo saleziečių universiteto Krikščioniškosios literatūros fakulteto dekaną. Paminėjus šiemetinių rekolekcijų vadovą, verta pridurti, jog ir dabartinis Šventasis Tėvas, tada kardinolas Josephas Ratzingeris kartą yra vadovavęs tokioms rekolekcijoms 1983 m.

Kaip įprasta, iki gavėnios pradžios likus tik porai savaitių, buvo paskelbta jai skirta popiežiaus žinia. Paprastai šiuose dokumentuose kalbama apie artimo meilę, broliškumą ir solidarumą, pabrėžiami kurie nors tradicinių gavėnios praktikų – maldos, pasninko ir išmaldos aspektai ir jų keliama reikalavimai dabar-

tinėmis krikščionių gyvenimo sąlygomis. Šiemetinėje žinioje popiežius kalba apie tradicinę teisingumo sampratą, kuri remiasi Romos teisėje suformuluota ir iki mūsų dienų nenustojusia galiojanti antikos mąstytojo ir teisininko Ulpiano taisykle „duoti kiekvienam, kas jam priklauso“. Krikščionybė šios taisyklės nepaneigia, tačiau kartu ją ir pranoksta, nes Kristaus teisingumas – tai ne tik „duoti... kas priklauso“, bet duoti gerokai daugiau ir visiškai už dyką. Kristaus teisingumas visų pirma yra malonė.

Kalbant apie šį tradicinį dokumentą, būtina atkreipti dėmesį į gan reikšmingą faktą – kartu su bažnytiniais labdaros darbus visame pasaulyje koordinuojančios Popiežiškosios *Cor Unum* tarybos pirmininku kardinolu Paulu Cordesu popiežiaus žinią šių metų gavėniai vasario 4 d. pristatė buvęs Europos Parlamento pirmininkas Hansas Gertas Poetteringas.

Prieš pat gavėnios pradžią Vatikane įvyko kitas, su ja tiesiogiai nesusijęs, bet jos atgailos dvasios reikalaujantis svarbus įvykis – vasario 15–16 d. popiežius susitiko su specialiai iškviestais Airijos vyskupais. Dalyvavo visi Airijos Respublikos ir Šiaurės Airijos katalikų vyskupijų ordinarai. Susitikimo tema – skausminga ir gėdinga kunigų lytinių nusikaltimų prieš vaikus ir paauglius problema. Pernai rudenį buvo paskelbtas nepriklausomų tyrėjų sudarytas raportas, atsikleidžiantis tokių, per pastaruosius kelis dešimtmečius įvykdytų nusikaltimų mastą ir dažniausiai nelabai vykusias vyskupų pastangas šias problemas spręsti, o neretai ir nusikalstamus (tiek Kanonų teisės, tiek ir valstybinių baudžiamųjų įstatymų atžvilgiu) bandymus viską slėpti.

Tie atvejai, kuriuos į dienos šviesą iškėlė minėtasis raportas, pasak popiežiaus, yra ne tik „šlykštūs“ nusikaltimai, bet visų pirma labai sunkios nuodėmės,

užgaunančios Dievą ir žeidžiančios pagal jo paveikslą sukurtą žmogaus asmens kilnumą. Pastarųjų problemų neįmanoma atskirti nuo bendros visą Bažnyčią šiais laikais palietusios tikėjimo krizės, o drauge ir nuo šiandien akivaizdžiai silpnėjančios pagarbos žmogui. Dėl to popiežius kvietė imtis rimtos ir gilios pastarųjų reiškinių teologinės analizės, o sielovadinėje praktikoje ragino labai dėmesingai vertinti kandidatų į kunigus tinkamumą, taip pat rūpintis šventimus jau priėmusių žmogiškuoju, dvasiniu, akademinio ir pastoraciniu ugdymu.

Vis dėlto, kaip pažymėta ir po susitikimo paskelbtame pareiškime, problemos esmė nėra tik Airijoje atskleisti kunigų pedofilijos atvejai. Jie, patys savaime, žinoma, yra šlykštūs ir baisūs, tačiau pasižvalgę po bendresnes statistikas matome, jog tai nėra kokia nors specifinė, tik kunigijai būdinga problema. Patologinių atvejų, deja, pasitaiko visur ir jie neturėtų reikšti vienos ar kitos žmonių grupės pasmerkimo. Kur kas rimtesnis, tiesiogiai su Bažnyčia susijęs klausimas yra Airijoje paskelbto raporto konstatuojamas įsienėjęs vyskupų nesugebėjimas tų patologinių atvejų pašalinti.

Per susitikimą vyskupai buvo supažindinti su Šventojo Tėvo rengiamo laiško Airijos katalikams projektu. Laidas bus paskelbtas dar iki gavėnios pabaigos. Jis bus naudingas ne tik Bažnyčiai Airijoje, bet ir visur, kur ištikus panašioms sunkumams luomo narių solidarumas vertė užmiršti paprasčiausią teisingumą.

Vasario 19 d. Vatikane lankęsis naujasis LR užsienio reikalų ministras Audronius Ažubalis susitiko su Šventojo Sosto sekretoriaus santykiams su valstybėmis arkivyskupu Dominique Mamberti. Susitikime ministras perdavė Prezidentės Dalios Grybauskaitės kvietimą popiežiui Benediktui XVI apsilankyti Lietuvoje.

Lietuva

Vasario 5-ąją, jau kitą dieną po vasario 4 d. Kaune vykusio LVK plenarinio posėdžio, išplatinta džiugioji žinia, kad Lietuvos Bažnyčia sulaukė naujo ganytojo. Šventasis Tėvas Benediktas XVI Vilkaviškio vyskupo generalvikarą mons. Arūną Poniškaitį paskyrė Vilniaus arkivyskupijos vyskupu augziliaru ir titulinu Sinos (Sinna) vyskupu (istorinių, pirmaisiais krikščionybės amžiais gyvavusių, tačiau vėliau nunykusių vyskupijų ganytojų titulai suteikiami vyskupams neordinarams). 43-ejų metų dvasininkas išaugo uolių katalikų šeimoje. Kunigu, baigęs Kauno kunigų seminariją, įšventintas prieš aštuoniolika metų. Popiežiškajame Šv. Grigaliaus universitete Romoje yra įgijęs teologijos daktaro laipsnį, įvairiose pareigose ligi šiol tarnavo Vilkaviškio arkivyskupijoje. Vyskupo konsekracija numatyta kovo 4 d. Vilniaus arkikatedroje.

Kunigystės tarnystę, daug savęs atsidėjimo reikalaujančią, tad tikrai vertą ir didesnio pasauliečių palaikymo, ir didesnio atlaidumo žmogiškajam silpnumui, ir, suprantama, daugiau maldos, Vilniaus arkivyskupijos tikintieji gražiai palaiko tikru maldos judėjimu – už kunigus čia meldžiasi gerokai per šimtą pasauliečių grupių.

Vasario 2-ąją, minint Pašvęstojo gyvenimo dieną, su vienuoliais drauge švęsdamas Eucharistiją Vilniaus arkivyskupas kardinolas A. J. Bačkis paragino „tikinčias šeimas dosniai atiduoti savo vaikus, kuriuos Viešpats šaukia pašvęsti jam savo gyvenimus“.

Kad krikščionys – tai Jėzaus sekėjų bendruomenė ir jokių būdu ne partija, priminė penkių tradicinių krikščionių Bažnyčių Lietuvoje vadovai, vasario

3 d. paskelbdami bendrą pranešimą dėl Krikščionių partijos pavadinimo ir taip stabdydami mėginimą klaidinti Lietuvos žmones, vis dar stokojančius patirties atskirti politines manipuliacijas.

Tokia pati stoka, tik kalbant apie tikrąsias vertybes bei tiesos laikymąsi, ypač žiniasklaidoje, turbūt ir buvo svarbiausia priežastis, kodėl valstybinio Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas atkreipė dėmesį į krikščioniškąją žiniasklaidą ir surengė jos vaidmeniui visuomenėje aptarti skirtą diskusiją Vilniuje.

Vasario 8 d. *Marijos radijo* programų direktoriaus pareigas pradėjo eiti kun. dr. Kęstutis Kėvalas. Ši jau šeštus metus Lietuvoje veikianti ir nemažai eterio laiko maldai skirianti katalikiškos žiniasklaidos priemonė, be kitų klausytojų, ypač palaiko sergančiuosius, neretai išgyvenančius ir vienišumą.

„Skausmą Jėzus pavertė mūsų išgelbėjimo įrankiu“, – sakė ligos išbandymą patiriantiems apaštališkasis nuncijus arkivyskupas Luigi Bonazzi, kartu su Vilniaus ortodoksų dvasininku Konstantinu Lazukinu lankydamasis VU Onkologijos institute Pasaulinės ligonių dienos proga. Ta pačia proga vyskupai lankėsi ir Kauno medicinos universiteto klinikose, Vilniaus Santariškių ligoninėje, Kaišiadorių ligoninėje ir kitur, atnešdami vilties ir paguodos žinių ligoniams bei stiprindami kilniai tarnaujančius medikus.

Vasario šventės bei renginiai ypač išjudino jaunimą (skeptikams vertėtų pamatyti, kaip jo daugėja ir sekmadienio pamaldose, ypač didžiuosiuose miestuose). „Esu sukrėstas, kaip gausiai susirinkote“, – sakė Kaune VDU Didžiąją salę tiesiog užplūdusiems jaunuoliams visą savaitę Lietuvoje lankęsis (dalyvavęs ir Seime surengtoje konferencijoje) šiuolaikinės jaunimo subkultūros tyrinėtojas kun. dr. Benoît Domergue iš Prancūzijos (*išsamiau žr. p. 28–29*).

Kad yra išsiilgę Gerosios Naujienos ir tikrųjų vertybių, jauni žmonės paliudijo priimdami Kauno arkivyskupijos jaunimo, jaunųjų pranciškonų misinierių kvietimą į vasario 14-ąją, Šv. Valentino dieną organizuotą evangelizaci-

nį renginį ir plojimais jame sutikdami br. Pauliaus Vaineikio OFM paakinimą mylėti mokytis iš Jėzaus – „tokia meilė nei vienoj knygoj neaprašyta“. Ir sausio pabaigoje Šiaulių t. Benedikto Andruškos pradinėje mokykloje surengta konferencija viltingai paliudijo, jog auga nauja Bažnyčios vaikų karta, jau mokyklos suole suprantanti: „Bažnyčia yra šventas dalykas.“

Visiems, neretai šiandien pritrūkstantiems paprasčiausio džiaugsmo gyventi – kad ir sunkesnėmis ekonominėmis sąlygomis, arkivyskupas Sigitas Tamkevičius Vasario 16-osios iškilmų pamaldose sakė: „Nesakykime, kad ne už tokią Lietuvą kovojame, – dirbkime, kad Lietuva pradėtų keistis į gera. Nesileiskime įveikiami pesimizmo, tarsi blogis galėtų būti stipresnis.“

Vasario 16-ąją labdaringą pokylį Kaune surengė šiemet šimtmetį švenčianti Ateitininkų federacija, beje, savo įkūrimą 1910-aisiais Liuvono universitete jau paminėjusi ir Belgijoje.

Susitaikyti su Dievu skatinanti gavėnia iš naujo leidžia viltis ir artimo meilės darbų. Lietuvos *Caritas* pranešė, jog vargstančiųjų paramos akcija „Gerumas mus vienija“ per adventą sulaukė 300 tūkst. litų. Haičio gyventojams Lietuvos žmonės jau yra paaukoję 640 tūkst. litų. Kita vertus, kaip minėta ir Kauno arkivyskupijos *Caritas* metinėje konferencijoje, dar turime mokytis tikrojo solidarumo: kiekvienas, ir turtingesnis, ir pats vargingiausias, dar turi išmokti dėkoti ir atrasti, kuo su kitu pasidalyti.

Dr. Jonas MALINAUSKAS
Dėlė GUDŽINSKIENĖ

Kun. A. Lipniūnas 1930 m.

„Mes būsime garbinga tauta“

Laisvės gūsis, iš kažki kurių amžių naujai pliūptelėjęs tarpukario Lietuvoje, įsipo daugybės to meto inteligentų gyvenimą. Laisvės džiaugsmas žadino ne kokius nors neapibrėžtus, ne su nežinia kada nušvisiančią ateitimi sietinus troškimus, bet konkrečius darbus, pastangas – išjudinti to meto visuomenę kurti savo gyvenimą. Ir per dvidešimt nepriklausomybės metų, branginant laisvės idealą, jis suklestėjo visose srityse.

Laisvės gūsis buvo įsupęs ir Dievo tarną kunigą Alfonsą LIPNIŪNĄ (1905–1945) – kaip tik kovą paminėtinos jo gimimo ir mirties sukaktys; palyginti trumpos, vos 40 metų trukęs jo gyvenimas paženklintas kankinyse. Nūdienos akimis nors prabėgomis pažvelgus į šio garbingo kunigo kelią, išlikusius šaltinius, netrunka pajusti, kas iš tiesų išlaisvina žmogų ir kada laisvės idealas išties tampa vertybe. Ir įsitikinti, kaip gražiai laisvės perspektyvoje skleidžiasi ir kunigo gyvenimas.

Devynių vaikų šeimos septintoji atžala Alfonsas Lipniūnas dar išeis vaikystės mokyklą iki 12 metų gandydamas gimtųjų Talkonių kaime (Pumpėnų vlsč., Panevėžio aps.), paskui mokysis Pumpėnų pradinėje bei Panevėžio gimnazijoje, kai jau baigęs Kauno kunigų seminariją ir 1930 m. įšventintas vėliau savo pamoksle užrašys: *Vargas, kai kuri nors menka širdis ar menka galva panori visus suvienodinti, apkarpyti pagal formą. <...> leiskime kiekvienai sielai eiti į dangų bent kiek su savu būdu, – kaip kiekvienai gėlei turime leisti kvėpėti savu kvapu ir žydėti savais žiedais. Taip Dievas yra sutvarkęs! (iš jo pamokslų rinkinio „Lauko lelijos“).* Tokį „savų žiedų žydėjimą“ gal ir buvo numatęs vyskupas Kazimieras Paltarokas, paskirdamas jauną kunigą dirbti ne tik vikaru, bet ir vadovauti vyskupijos jaunimo sielovadai. *Ne jaunoms jėgoms tokius darbus imtis! Mane vilioja labiau ramus, paprastas, idiliškas sodžiaus ar miestelio gyvenimas, – iš pradžių prieštarauja dienoraštyje, rašo norintis netgi rinktis vienuolyną. – Betgi žmonija pilna skausmų. O aš? Esu tikras apaštalas!?<...> Nuo savęs turiu pridėti: jei maža savy teturėsiu dieviškos ugnies, tai koks iš manęs apaštalas?*

Pasiryžimo kupina dvasia

Jaunas kunigas susidaro netgi savo paties ugdymosi programą užrašydamas: *Ko laikytis išėjus į gyvenimą, kad neatvėstų ugninga, pasiryžimo kupina dvasia.* Tai tam, kad kuo geriau įgyvendintų visa, ko reikalavo pareigos. Jis tiesiog pasineria į darbą su jaunimu: dviračiu ar vežimu lankydamas, visai palaikydamas pavasarininkus, ateitininkus, angelaičius, netgi leisdamas gitaromis groti per

Mišias. Tuometės valdžios jaunimo organizacijų varžymai (draudimai mokyklose) atsiliepdavo ir jam pačiam. Sekmadieniais kaskart lankantis kongresėliuose, šventėse, jo sėjama jauniems žmonėms laisvės mintis būti laisvais, tikinčiais savo tautos kūrėjais bauginta kratomis, baudomis, namų areštais. Iš to, kaip degdamas ėmėsi jaunimo reikalų, matyti, kad čia drauge buvo ir jo širdis, ir laisvai jos gelmėse subrandinta atsakomybė.

Visa šeima per A. Lipniūno primicijas 1930 m. liepos 6 d.

Tikras laisvės gūrknis kun. A. Lipniūnui buvo kelionė per Vakarų Europą į Dublinę vykusį Eucharistinį kongresą (vėliau jo aprašyta knygoje „Penkių valstybių sostinės“). Ir šiuo gūrknium jis pirmiausia dalijasi su jaunimu, kuris, *lygiai kaip autorius, veržiasi į pasaulį, norėdamas kiaurai jį pažinti, kviečia plačiau pagalbėti apie šių dienų sūkuringo tautų gyvenimo kryptis* bei nori pastūmėti *prie gražių pasiryžimų*. Ši knyga – ne tik kelionės išpūdių. Joje žvilgsnis neretai krypta ir į Lietuvos Bažny-

čios ateitį, kurioje nujaučia dar laukiant daugybės darbų (pvz., svarsto: *Ar kiekviena katalikų organizacija jau bus katalikiška? Ne kiekviena. Reikia žiūrėti, ar organizacija turi esmines katalikiškos draugijos žymes...*).

Deja, ateities vizijas nutraukia okupacijos realybė. Dabar jau Vilniuje kun. A. Lipniūnas Aušros Vartų, Šv. Jonų bažnyčiose savo pamokslais imasi sėti viltį – nelaisvės vargas tik laikinas! *Nusiminimo apimtomis sieloms tai buvo tartum balzamas. Tūkstantinės minios, kurios tirštai užpildė bažnyčią nuo vieno ligi kito galo. Ir taip jos rinkosi per visą bolševikmetį ir trejus vokiečių okupacijos metus – net ir tada, kai pats pamokslininkas jau buvo išvežtas* (čia ir toliau cituojama iš knygos *Kunigas Alfonsas Lipniūnas: Atsiminimų rinkinys*, V., 1989). Ir po pamaldų niekas neskubėdavo skirstytis – su jaunimu ištisas valandas bendraudavo universiteto kieme. Du kartus buvo okupacinės valdžios kviečiamas tardyti.

Blaškomus, neretai ir bado akivaizdoje atsidūrusius kun. A. Lipniūnas gelbsti savo noru mesdamasis į dar vieną tarnystę – 1941 m. įsteigtame Laisvės fonde. Iš sakyklos skleidžiamą Dievo meilės žodį tarsi stengėsi pagrįsti materialia parama tėvynėje likusioms ištremtųjų šeimoms, nepritekliuje buvusiems studentams, sužeistiems kariams, ligoniams ir kt. Šiam fondui skiriamos Šv. Jonų bažnyčios sekmadienio rinkliavos, kun. A. Lipniūno per kaimo parapijas parūpinti maisto produktai neturintiems kaimiečių giminių ir alkstantiems Vilniuje įvairių tautų žmonėms.

„Vienintelis sutiktas šventasis“

Skaudus paradoksas ar nežinomi Viešpaties keliai – laisvės idealo vedamam per gyvenimą kun. A. Lipniūnui pačiam tenka išgyventi nelaisvės siaubą. Galbūt lemtingi buvo jo pamokslų žodžiai Vilniuje: *Iki šiol Lietuvos jaunimo niekas nenupirko. Nei už tabaką, nei už degtinę. Nenupirks jo ir dabar!* Naciai jau buvo pradėję verbuoti lietuvius į esesininkų kariuomenę. Jaunimas slapstosi, okupacinė valdžia ništa ir kurstymu apkaltina inteligentus. 47 gydytojai, profesoriai, mokytojai, inžinieriai ir pan., tarp jų – ir kun. A. Lipniūnas, paimami įkaitais, iš pradžių kalinami Kaune gestapo rūsiuose, Tilžės kalėjimo bažnyčioje, vėliau sunkvežimiu ir traukiniu gabenami į Štuthofo koncentracijos stovyklą. Ir čia, drauge su įvairių tautybių žmonėmis, „smūtkeliu“ vadintas, iki 40 kg sulysęs, dėl to, kad buvo kunigas, neturėjęs jokių privilegijų, A. Lipniūnas iškenčia visą fiziškai ir dvasiškai smurtauojamo kalinio dalią. Koks trapus žmogaus kūnas, kad ir kokia stipri būtų dvasia, kaip labai jis gali būti priklausomas nuo pačių menkiausių dalykų, turbūt iki skausmo pajunta, mėgindamas sugriebti ranka nukritusius akinius, kai prižiūrėtojo (sakiusio: *esu jūsų kapas ir aš nuolat jus mušiu*) smūgiuojamas raitėsi ant žemės (didelės trumparegystės kamuojamas, be akinių galėjo likti visiškai aklas, jei ne likimo brolių pastangos šiaip taip juos sukliauti). Kitiems išdalyti duonos džiūvėsėliai, kurių atsiųsti iš gimtinės dažniausiai prašydavo, slapta au-

kojamos šv. Mišios, kunigui turbūt nepritrūkę nuolat mirčiai žvelgiant į akis paskutiniai patarnavimai sergantiems, mirštantiesiems kaliniams, netgi to paties prižiūrėtojo išpažintis (*Pasakiau jam, kad aš atleidžiu, o kad Dievas atleistų – melskis*) ar mėginimai atitrūkus nuo darbo skaityti (buvo kalinių, žėrusių jo knygas nuo stalo ir šaukiančių: *Velniop knygos, velniop esmanai*).

Pumpėnų pavasarininkų kuopelė 1934 m.

Paskui, artėjant rusų armijai, vos bepaeinančio evakuacija į Pucką drauge su kitais 800 vargetų, o prie žemės tempia nešulys – dėžutė su mišiolėliu ir kitais religiniais reikmenimis. *Žingsniams nuo nuovargio lėtėjant, kolonų paskutiniąsias, atsilikusias gretas retino SS-manų šūviai. Iš paskutinių jėgų visi spraudėsi į priekines eiles. Lipniūnas vis atsilikdavo. Bandžiau paimti iš jo tą paketuką – jis nedavė. Gal bijojo, kad aš jį išmesiu, kaip balastą. Jau čia pat šūviai ir suklumpantieji... amžinai... Lipniūnas juos visus savo žvilgsniu lydėjo.*

Taip atkeliauta iki Pucko tik tam, kad netrukus iškeltų į anapus išsinešdamas turėtą viltį: *mes būsime garbinga tauta*. Baisus priešmirtinis šaltkrėtis, vėliau dvi Komunijos po pagalve (nėbegalint jų nuryti). Laiške vyskupui K. Paltarokui anksčiau rašęs: *Aš prašau, Jūsų Ekscelencija, manimi nesirūpinti, nes aš tikiuosi grįžti į Lietuvą sveikas ir žvalus*, iš tiesų sugrįžta tik po kelių dešimtmečių surankiotais kauleliais. Betgi su kaupu išpildęs tai, ką kitados buvo užrašęs – tai, ką galbūt nujautė gyvybiškai stokosiant moderniuosius laikus: *Ypatingai mums reikia... gyvai tikinčių, reikia aukos nebijančiųjų, o dirbančiųjų – Dievas duos iki valiai*.

Yra išlikęs ir toks paliudijimas apie Dievo tarną kun. A. Lipniūną: jis buvęs *vienintelis sutiktas šventasis...* Jubiliejiniiais 2000-aisiais jis įrašytas į XX a. tikėjimo kankinių sąrašą (Bažnyčios martirologą). Tais pačiais metais Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centro pripažintas laisvės kovų dalyviu. 2005 m. kun. A. Lipniūnas, „antinacinio ir antisovietinio pasipriešinimo dalyvis“, už nuopelnus Lietuvai buvo apdovanotas Vyčio Kryžiaus ordino (po mirties) Komandoro kryžiumi. Šiuo metu tikimasi Panevėžio vyskupijoje pradėtos jo beatifikacijos bylos teigiamos baigties.

Dalė GUDŽINSKIENĖ

Kodėl šiandien jaunimui verta važiuoti į Sibirą?

Ses. Danguolė GERVYTĖ RA

„Vaikėl, mus raudunčius vėžė, o jūs do pinigų mokat, kad nuvažiuotumet tan pragaran“, – sakė pagyvenęs vyriškis, sužinojęs apie Marijos Dangun Ėmimo seserų organizuojamą jaunimo ekspediciją „Atmink“ į Komijos Respubliką. Ją lydės patyręs keliautojas, „Lemties“ bendrijos narys G. Alekna. Ar vykti į Sibirą – tai egzotika ir prabanga? Ar bereikia žymėti mirusių tremtinių ir kalinių kapinių

vietas, jei daugumos jų kaulėliai Atgimimo metais jau parvežti į Lietuvą? Ar istorinis teisingumas vykdomas teismais, o gal gilinantis į tautos patirtį ir išmokstant jos pamokas visam gyvenimui? Prasminga tai svarstyti sausio–kovo sandūroje, kai viena po kitos minime brangias dienas: Sausio 13-ąją, Vasario 16-ąją ir Kovo 11-ąją, kai šalčių kaustomoje Lietuvoje netikėtai pažadinami tėvynės meilės jausmai.

Padėkos piligrimystė

Jau anksčiau kelių entuziastų galvose kilo kelionės idėja – padėti jaunimui per patirtį pažinti tautos istoriją. Ir ne tik – patiems pakeliauti tikėjimo ir laisvės kankinių keliais. Tai piligriminė kelionė pėdomis tų, kurie Dievo akyse, nors niekas nevadina jų šventaisiais ar kankiniais, tikrai yra šventi – tylūs, nuolankūs, orūs, ištikimi savo įsitikinimams, kartais net džiugūs – tada, kai džiaugtis nebėra žmogiško pagrindo... Tokių kankinystės vietų pasaulyje ir šiandien gausu. Krikščionys, savo religines bendruomenes pridengiantys humanitarinių institucijų pavadinimais, tebekalinami Vietname. Jie persekiojami, žmogaus teisės ar laisvė pažeidžiamos ne tik komunistiniuose, bet ir laisvuose, skambiai demokratiškais vadinamuose kraštuose. Tikintieji, krikščionys ar musulmonai, vis dar turi slėpti įsitikinimus liudijančius ženklus, paklusti diktatui ir būti „neutralūs“. Jaunimo ekspedicija yra ir asmenišką kiekvieno įsisąmoninimas, ir taikus reikalavimas, kad žmogaus laisvė būtų didžiausia, politiką ir kultūrą pranokstanti vertybė.

Ekspedicijai besirengianti studentė Eglė sako, kad iš jos šeimos niekas nebuvo išvežtas, bet ji, skaitydama tremčių istorijas, suvokė: „Man tai padėkos kelionė tiems, kurie tikėjo dėl manęs, kai dar nebuvo gimusi.“ Tiek daug žmonių iš paskutiniųjų kabinosi į gyvenimą tremtyje, aukojo viską, kad tik neišsigintų savo tikėjimo, meilės Lietuvai, ir laikėsi kažkokio nematomo siūlo, kurį pavadintume patriotizmu, tautine savigarpa. Atsiminimuose dažnai kartojama: dėl ateities kartų, dėl savo vaikų, kad jie pamatytų laisvą Lietuvą, nesigėdytų esą lie-

tuviai... Tai skatino ne tik kovoti, priešintis, neišsiginti, nekolaboruoti, bet kartais tiesiog nenumirti nuo šalčio, bado ar nevilties. Ačiū tiems, kurie mumis, gimusiais jau atkurtos Nepriklausomybės metais ar dar sovietmečiu, tikėjote, dėl kurių nepasidavėte. Taip norėtusi jūsų lūkesčių neapvilti...

Kodėl esame tokie, kokie esame?

Skaitant istorijos pamokas, kyla dar vienas klausimas: kodėl tie žmonės važiavo? Kokia išgyvenimo jėga, o gal iš Dievo ateinanti viltis sulaikė nepasakius: „Geriau sušaudykite čia, bet nevežkite“? Iš kur ta žmogiškoji rezistencija? Gebėjimas po kelis kartus taigoje pradėti gyvenimą iš naujo: nuo bulvių maišo užsodinti daržą, ant cemento maišų popieriaus parašyti knygą, kalėjime išspaudus kelias džiovintas razinas aukoti šv. Mišias?.. Ir tai – gyvenant nesibaigiančioje aukoje, tarp gyvybės ir mirties. Ne vienas prisipažįstame: nežinau, ar būčiau neišdavęs, nepabaigęs sau gyvenimo ar nėjęs bendradarbiauti su sistema. Kodėl esame tokie, kokie esame? Kaip mūsų tautos savastį paženklinio ši istorinė patirtis?

G. Beinoriūtės dokumentiniame animaciniame filme „Gyveno senelis ir bobutė“ kryžiai žvelgia į Lietuvą. „O mes važiuojame į tuos kryžius pasižiūrėti iš Lietuvos pusės“, – sako kitas ekspedicijos dalyvis Mantas. Tai tarsi žvilgsnių – gražių, mylinčių – susitikimas: juose spindi dėkingumas, palankumas, rūpestis, užuojauta, pritarimas, palaikymas. Ekspedicija – tai susitikimas su ten likusiais žvelgti į Lietuvą kryžiais, o svarbiausia – su jų menamomis žmonių istorijomis.

Sutvarkyti kapines – Sibiro lietuvių „bažnytelės“

Vienas iš ekspedicijos uždavinių: sutvarkyti memorialines tremties vietas, aptverti Intos, Kožimo, Andranovo, Vorkutos lagerio 29-osios šachtos kapines. Vakarėjančio mentaliteto visuomenėje, ypač jaunimas, paklaustų: ar verta dėl to trenktis į tokią tolybę? Gal geriau rūpintis gyvaisiais? Ir apskritai – jei mes, lietuviai, taip mylėtume gyvuosius, kaip mylime mirusius, būtų rojus žemėje... Tai teisinga tik iš dalies. Kapinės Sibire ne tik laidojimo vieta – tai savotiškos „bažnyčios“, tautiškumo salelės. Į jas tremtiniai rinkdavosi per tautines ir religines šventes ne tik artimųjų apraudoti ar pagedėti: ten laisvai giedodavo, dainuodavo, meldavosi. KGB muziejuje yra net vestuvių kapinėse nuotrauka! Čia niekas negalėjo uždrausti būti lietuviams. Todėl aptverdami kapines ar palikdami jose memorialines lenteles, pasakysime, kad lietuviai neteisingai kentėjo, vylėsi, aukojosi. Tai vienintelė atminimo vieta – sau ir tiems, kurie ten tebegyvena (Komijoje nebėra likusių nei šachty, kuriose kasė anglį, nei barakų).

Atmink, kad buvai išeivis

Žydai dažnai sau primena: *atmink – buvai išeivis, todėl niekada neskriausi vergo ar ateivio savo šalyje*. Tokia pamoka verta ir mūsų dėmesio: atsiminti, kad buvome neteisingai išnaudojami, kalinami. Mus naikino ne todėl, kad buvome nusikalte. Pakako būti lietuviu, iš „Pribaltikos“, kad būtum įtartinas, o gal net vertas perauklėjimo Sibire. Mus naikino, nes mūsų tauta buvo Stalino nemalonėje – taip pat, kaip į Hitlerio juodąjį sąrašą buvo patekę žydai, čigonai ir t. t. Tokia istorijos pamoka mus turėtų išmokyti didžiulės pagarbos kiekvienai tautai ir kultūrai, įsitikinimo, kad nevalia nieko laikyti žemesniu ar nevertu gyventi po saule. Nežinia, ar jau ją išmokome: matau priešikumą lenkams vien todėl, kad jie lenkai, nepagarbą afriekiečiams vien todėl, kad jų oda juoda, azijiečiams – kad jų akys siauros ir gamina nekokybiškas prekes... *Atmink: ir tu buvai išeivis svetimoje žemėje!* Tai ir yra vienas iš ekspedicijos tikslų. Kentėjusiems būtų didžiausias paminklas, jei mūsų gyvenimas dabar liudytų pasauliui taiką, laisvę, pagarbą, vienybę...

Kiekvienas gali „keliauti“ su mumis

Pasirengimo ekspedicijai programoje – ir asmenišką gilinimasis į tautos istoriją, ir susitikimai su tremtiniais, kaliniais, istorijos tyrinėtojais, kelionės, švietimas. Kalinių ar tremtinių atsiminimuose negali nekristi į akis skurdus maistas; duonos norma, pvz., buvo 300 gramų. Pasvėrėme – tai būtų trys juodos lietuviškos duonos riekės. O jų duona buvo su pelais, iš jos sunkėsi vanduo. Taip valgė ne vienkartinę

savaitę ar per gavėnią. Ši norma tremtiniui buvo išsvajotas kąsnis, kasdien teikiantis kruopelę jėgų. Todėl visą pasirengimo ekspedicijai laikotarpį, ypač per gavėnią, kviesime ir tikinčius, ir netikinčius geros valios žmones į solidarumo akciją renkant aukas tremties vietoms įamžinti.

Duonos akcija – tai 300 gramų duonos, kurią suvalgytumėte per dieną, o tai, ką išleistumėte maistui tą dieną, kviečiame paaukoti kapinių tvarkymo išlaidoms. Toks dienos „racionas“ yra ne tik istorijos atminimas, bet ir tylus solidarumas su šiandien pasaulyje kalinamais nuteistaisiais, politiniais tremtiniais, pabėgėliais, su visomis badaujančiomis

Aukos Kulšišutės nuotrauka iš www.misijasibiras.lt

karo aukomis. Dalyvauti akcijoje gali kiekvienas asmeniškai, slaptoje, kurią žino tik Tėvas. Galite registruotis asmeniškai arba kaip maldos, jaunimo grupė, bendruomenė. Užsiregistravusieji gaus medžiagos melstis ar gilintis į bado, persekiojimo, laisvės varžymo temą šiandienos pasaulyje.

Lengva kalbėti, kol nepatyrėme ir, ačiū Dievui, gal nepatirsime, ką reiškia kelias savaites keliauti perpildytais traukiniais per taigą. Į Užpoliarę važiuosime apsirūpinę geru turistiniu inventoriu, batais, turėdami bilietą kišenėje atgal į Lietuvą po nepilno mėnesio. Mums tai ir iššūkis, ir savotiška avantiūra, betgi, tikiu, kažką giliau suprasime ir su jumis pasidalysime. Galite pagelbėti ne tik auka – reikia ir maldos, kad suvoktume Dievo dovanas ir išgyventume dėkingumą bei pagarbą tautiečiams. Juk jie iš Sibiro negrižo arba ten neteko sveikatos, artimųjų, patyrė didelių išbandymų. Esame dėkingi tiems, kurie ėjote pirma mūsų, ir tiems, kurie keliaujate su mumis.

Ačiū tiems,
kurie mumis, gimusiais
jau atkurtos Nepriklausomybės metais ar dar
sovietmečiu, tikėjote,
dėl kurių nepasidavėte.
Taip norėtusi jūsų lūkesčių
neapvilti...

Daugiau informacijos rasite www.assumpta.lt. Aukas galima pervesti į sąskaitą LT45 7044 0600 0158 8148 SEB Vilniaus Bankas, mokėjimo paskirtis – **kapinės Sibiras** (jei aukojate kapinių tvarkymui) arba **kelionė Sibiras** (jei norite paremti jaunimo ekspediciją). Jas taip pat galima atnešti į Marijos Dangun Ėmimo seserų vienuolyną, Želvos g. 14, Vilnius.

Krikščionis politikoje – iššūkių akivaizdoje

Tomas VILUCKAS

Viename pirmųjų ankstyvosios krikščionybės dokumentų – Laiške Diognetui (datuojamas II a.) rašoma, kad krikščionys „dalyvauja visuose dalykuose kaip piliečiai“. Nors krikščionis žino, kad šioje žemėje yra tik svečias, rūpintis visuomenės gerove jam nėra ir negali būti svetima. Viena iš sričių, kurioje kuriamas bendrasis gėris, yra politika. Tačiau stebint mūsų šalies politinius procesus ne vienam kyla mintis, kad politika – nešvarus dalykas ir savo išganymu besirūpinantis žmogus turėtų jos vengti. Krikščionių partijos atsiradimas tik patvirtino skeptikų nuomonę, kad krikščionio vardas politikoje yra vartojamas kaip priedanga siekti politinių tikslų. Tad kaip jaučiasi krikščionys lietuviškoje politikoje?

Kas formuoja šeimos politiką?

Šeimos politika – tai sritis, kurioje itin aštriai kertasi krikščionių ir laicistinių politikų pažiūros. Tuo galėjome įsitikinti praėjusių metų pavasarį, šalyje kilus nemenkam šurmuliui, kai paaiškėjo, jog ikimokyklinėse įstaigose bandoma diegti *Gender Loops* programą, darželinukus supažindinančią ne tik su lyčių bendravimo ypatumais, bet ir su homoseksualumu. Tyrimė dėl šios programos dalyvavo ir tuometinė socialinės apsaugos ir darbo ministro patarėja, vėliau viceministrė **Jolanta Ramonienė**. Ne-

trukus *Gender Loops* programos diegimas buvo sustabdytas, bet nepatenkintieji pradėjo kontrapuolimą. Tolerantiškojo jaunimo asociacija apskundė Vyriausiajai tarnybinės etikos komisijai (VTEK), kad J. Ramonienė neva supainiojo viešuosius ir privačius interesus. VTEK pripažino, kad tokio supainiojimo būta, nes J. Ramonienė nenurodžiusi, kad jos sutuoktinis yra kreipimasis dėl tyrimo inicijavusios Nacionalinės šeimų ir tėvų asociacijos tarybos narys.

Šiuo metu J. Ramonienė VTEK sprendimą yra apskundusi Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui. „Kur yra riba tarp mano, kaip šeimos žmogaus, privačių ir viešųjų interesų sprendžiant šeimos politikos klausimus? – paprašyta *Artumos* pakomentuoti susidariusią padėtį retoriškai klausė J. Ramonienė. – Kartais kyla mintis, kad dabartiniai įstatymai sudaro sąlygas šeimos politiką formuoti tik neturintiems šeimos, nes dėl šeimos žmogaus visada kam nors gali kilti abejonių, ar jis neturi privataus intereso.“

Artumos pašnekovė apgailestavo, kad dėl žiniasklaidos sukeldo skandalo nebuvę išsamiai apžvelgta ir įvertinta padėtis įgyvendinant lyčių lygybės principus ikimokykliniame ugdyme, nors būtent tai ir buvo pabrėžta pasipriešinimą sukėlusiam šeimų atstovų prašyme. „Visi žinome, jog tėvai turi ne tik teisę, bet ir pareigą auklėti savo vaikus bei rūpintis jais, ir tam turi pirmumo teisę prieš kitus asmenis. Tad visiškai suprantamas toks tėvų prašymas, kurį palaikė tuometinis socialinės apsaugos ir darbo ministras ir aš, kaip atsakinga už šeimos politikos sritį, – kalbėjo J. Ramonienė. – Šeimos politika skirta tam, kad padėtų šeimai būti aktyviai,

stabiliai, atsakingai, taip pat ir auklėjant vaikus, todėl savo darbe nuolatos stebiu ir vertinu, kaip įvairios priemonės, programos, teisės aktai daro įtaką šeimai – ją stiprina, ardo ar ignoruoja. Šiuo principu ir vadovavausi vertindama informaciją apie minėtą projektą.“ Tokios intencijos tapo pretekstu tam tikriems sluoksniams apkaltinti buvusią viceministrę krikščionybės interesų protegavimu.

Švari ir nešvari politika

Ne paslaptis, kad žmonės neretai būna įsitikinę, kad politika yra nešvarus užsiėmimas. Ką apie tai mano patys krikščionys politikai? „Dažnai girdime, kad verslas – tai nešvarus užsiėmimas, o politika dažno pasvarstymu priskiriama prie nenuplaunamo purvo kategorijos“, – jūkauja ūkio ministras **Dainius Kreivys**. Prieš Kalėdas vienas didžiausių šalies dienraščių baisėjosi, kad ministras lankosi garsios katalikiškos organizacijos *Opus Dei* užsiėmimuose. „Kiekvienas iš mūsų kasdien daro didesnius ar mažesnius pasirinkimus, būtent mažesni pasirinkimai ir brėžia mūsų kelią. Pasirinkimai, grįsti vertybėmis, nėra paprasti, o ir mūsų kelio dažniausiai nepadarо malonesnio, lengvesnio; priešingai – dažniausiai sutinki susierzinimą, nepasitenkinimą ir negandas. Tokią akimirką prisimeni šv. Josemaria Escriva de Balaguer žodžius: *Jei negandas sutinki suspausta širdimi, prarandi džiaugsmą ir ramybę, o iš šito išmėginimo rizikuoji nepešti dvasinės naudos*“, – samprotavo

politikas, *Artumos* paklaustas, kaip jautėsi spaudos puolamas dėl savo katalikiškų pažiūrų.

„Tačiau ne verslas ir ne politika yra nešvarūs, o mūsų žodžiai ir darbai, pavėrčiantys mūsų intencijas ir mūsų atliekamą garbingą darbą pajuokos ir paniekos vertu objektu. Kiekvienas sąžiningai, kruopščiai ir atsakingai atliktas darbas negali sutepti; priešingai – toks darbas tarnaus bendruomenės, o politikos atveju – šalies ir jos piliečių interesams“, – teigė D. Kreivys.

„Negalėčiau paneigti, kad politikoje esama nešvarių dalykų. Taip, egzistuoja mechanizmai pašalinti tą, kuris nepatinka, arba į postą „pasodinti“ tą, kuris šiam netinka. Labai svarbu, kokia yra politiko asmeninė motyvacija, – svarstė J. Ramonienė. – Politikui tikrai nedera asmeninių tikslų siekti viešųjų gėrybių sąskaita, pamirštant valstybės interesą. Kai mažėja atsakingų, sąžiningų, nedvi-veidžių (privataus ir viešojo gyvenimo požiūriu) politikų, kurie siekia užtikrinti stabilumą valstybėje bei suderinti skirtingus požiūrius nepamesdami siekiamo tikslo, kyla pagunda visą politiką pavadinti nešvaria.“

Todėl aktualiai tebeskamba popiežiaus Jono Pauliaus II apaštaliniamėse paraginime *Christifideles laici* išsakyta mintis: „Nei kaltinimai karjerizmu, valdžios kultu ir korupcija, dažnai adresuojami žmonėms, priklausantiems vyriausybei, parlamentui, valdančiajai klasei ar politinei partijai, nei gana paplitusi pažiūra, kad politika kelia neišvengiamą pavojų moralei, nepateisina krikščionių skepticizmo ir nedalyvavimo viešuosiuose reikaluose“ (42). Priešingai, tik aiškia vertybine orientacija pasižyminčių žmonių atėjimas į politiką padarytų ją skaidresnę.

Liudyti tikėjimą darbais

Kai antroje XIX a. pusėje popiežius Leonas XIII įtvirtino Katalikų Bažnyčios ir valstybės atskyrimą, Bažnyčios vadovų akys nukrypo į pasauliečius. Būtent jiems buvo lemta perimti iš dvasininkijos dalyvavimo politiniuose procesuose vairą. Nacionalinių valstybių kūrimasis, totalitarinių ideologijų iškilimas, du pasauliniai karai – tokios skaudžios tikrovės

Šv. Tomas Moras, valstybės tarnautojų ir politikų globėjas

Humanistas, politikas, rašytojas ir kankinys šv. Tomas Moras gimė 1478 m. vasario 7 d. Londone. Buvo Anglijos lordas kancleris 1529–1532 m. Kai karalius Henrikas VIII nusprendė išsiskirti su savo teisėta žmona ir vesti dar kartą, kancleris tam nepritarė ir užsitraukė karaliaus nemalonę. Karaliui savinantis bažnytinę jurisdikciją ir skelbiantis vyriausia Bažnyčios galva,

Tomas Moras pasitraukė iš užimamų pareigų, atsisakė pasirašyti priesaiką, kurioje Henrikas VIII vadinamas Anglijos Bažnyčios galva, ir buvo įmestas į Tauerį. Karaliaus skirti teisėjai apkaltino Tomą Morą išdavyste ir pasmerkė mirti. Jis buvo nužudytas kartu su vyskupu Džonu Fišeriu. 1886 m. Tomas Moras buvo paskelbtas palaimintuoju, o 1935 m. – šventuoju. Prieš 9-erius metus, 2000 m. spalio 31 d., popiežius Jonas Paulius II paskelbė šv. Tomą Morą valstybės tarnautojų ir politikų globėju.

akivaizdoje plėtojosi Bažnyčios mokymas apie krikščionio atsakomybę politinėje plotmėje.

Vatikano II Susirinkimo dokumentuose, ypač pastoracinėje konstitucijoje *Gaudium et spes*, pabrėžiama, kad tikintys pasauliečiai, „vadovaudamiesi krikščioniškąja sąžine“, vykdo savo bendrąsias pilietines pareigas ir įgyvendina užduotį pripildyti laikinąją tikrovę krikščioniškosios dvasios. Tiek modernių laikų popiežių, tiek Susirinkimo mokymo sintezė vėliau buvo pateikta *Katalikų Bažnyčios katekizme* (sk. 1877–1948). 2002 m. Tikėjimo mokslo kongregacijos doktrininė nota „Dėl katalikų veiklos ir elgesio politiniame gyvenime kai kurių klausimų“ – pagrindiniu šio dokumento autoriumi laikytinas tuometinis Kongregacijos prefektas, dabar popiežius, Josephas Ratzingeris – aiškiai apibrėžia kataliko politiko veiklos gaires. *Notoje* nėra kokio nors naujo mokymo: ji įpareigoja katalikus politikus laikytis Bažnyčios skelbiamų moralinių principų. „Ne Bažnyčios užduotis formuluoti konkrečius – ar net vienintelius galimus – sprendimus laikinųjų dalykų klausimais, kuriuos Dievas patikėjo kiekvienam laisvai ir atsakingai spręsti. Tačiau Bažnyčia turi teisę ir pareigą priimti moralinius sprendimus laikinųjų dalykų klausimais, kai to reikalauja tikėjimas ir dorovės įstatymas“, – pabrėžiama dokumente (3). Tad tikėjimo reikalavimai iškyla aukščiau už politinius susitarimus. „Mes, katalikai politikai, savo pavyzdžiu ir savo darbais turime liudyti tikėjimą, turime demonstruoti, kad visos užduotys, visi darbai, tarp jų – ir

verslas ar politika, gali ir turi būti sąžiningai bei atsakingai atliekami. Pasaulis, mūsų aplinka pati nesikeičia, ją keičia mus supantys žmonės. Mes turime būti tie, kurių pastangomis kitiems gyvenimas tampa bent truputėlį geresnis“, – *Artumai* sakė D. Kreivys.

Pagrindas – žmogaus orumas

Praėjusiais metais Europos Parlamente susibūrė tarppartinė grupė *Už žmogaus orumą*. Jos vertybės ir principai yra įvardijami *Visuotinėje žmogaus orumo deklaracijoje* (autorius Benjaminas Harnwellas). Svarbiausia deklaracijos mintis, kad žmogus – tai Dievo atvaizdas, ir tai yra jo orumo pamatas, leidžiantis kalbėti apie žmogaus teises. Šios grupės ir iniciatyvos kuriasi ES šalių nacionaliniuose parlamentuose. Kovo pradžioje tokia įvairių politinių pažiūrų parlamentarų grupė, vienijama bendrų krikščioniškųjų vertybių, turėtų susiburti ir Lietuvoje, kai joje lankysis ir deklaracijos autorius minėtasis B. Harnwellas.

Paklaustas, kodėl politikams prireikė tokios deklaracijos, Lietuvos Respublikos Seimo narys dr.

Mantas Adomėnas atkreipė dėmesį, kad Vakarų Europoje, taip pat ir Lietuvoje pamatinės krikščioniškosios vertybės ir jomis grįsta visuomenės sankloda vis labiau puolama. Šias vertybes išpažįstantys, jomis tikintys politikai ilgai neturėjo savo *credo*, kuris apibendrėtų jų pasaulėžiūrą, visuomeninius ir politinius įsitikinimus.

Visuotinė žmogaus orumo deklaracija kaip tik ir mėgina išryškinti sąsajas tarp krikščioniškosiomis vertybėmis grindžiamos pasaulėžiūros ir požiūrio į žmogų, žmogaus teises, šeimą, visuomenę.

Tiesa, gali kilti klausimas, ar politikui reikia dar kažko, be tokių įprastų dalykų, kaip demokratija ar *Visuotinė žmogaus teisių deklaracija*? „Deklaracija remiasi tais pačiais šaltiniais, kaip ir visa dabartinė demokratija, tačiau drauge pateikia kitokį, mūsų ausiai neįprastą žmogaus ir valstybės, žmogaus ir visuomenės santykių „skaitymą“, kitokį politinės tvarkos pagrindimą. Mano supratimu, būtent toks požiūris į žmogų kaip į Dievo kūrinį ir tuo pagrįsti visuomeniniai bei politiniai santykiai ir yra tikrasis humanizmas. Jis turėtų būti suprantamas ir tiems, kurie gina tikrąsias žmogaus teises, kuriems tikrai rūpi apginti silpnuosius ir pažeidžiamus visuomenės narius“, – *Artumai* tvirtino politikas.

Akivaizdu, kad nūdienos iššūkiai krikščionis politikus verčia ieškoti sprendimų, kurie neprieštarautų žmogaus asmens orumui. „Deklaracijoje išdėstyti principai duoda ir pagrįstą, blaiviai išdėstytą atsakymą į tokius aktualius, aistras kurstančius nūdienos klausimus, kaip šeimos samprata, negimusios gyvybės gynimas, pagarba žmogaus senatvei ir natūraliai mirčiai. Kai kurios Vakarų visuomenę skaldančios ir kamuojančios problemos, kaip eutanasija ir gėjų santuokos, Lietuvai nėra tiek opios, tačiau jau dabar reikalingi ryžtingi ir pasverti krikščioniškosios vertybės pripažįstančių ir išpažįstančių politikų, aktyviųjų visuomenės narių, tikinčiųjų veiksmai, kad būtų sustabdytas mirties kultūros skverbimasis“, – pabrėžė dr. M. Adomėnas. Kuriama parlamentarų grupė taip pat turėtų imtis šios svarbios užduoties įgyvendinimo.

Tad krikščionims politikams atsiveria platūs veiklos akiračiai – tam juos skatina pašaukimas gyventi pagal evangelines vertybes.

Tikros laisvės vaisiai

Dr. Ramunė JURKUVIENĖ

Vilnius. 1987 metų rugpjūčio 23 diena. Pirmasis viešas protesto mitingas sovietmečiu. Okupuotoje Lietuvoje mitingas prieš okupaciją! Tuo metu tai buvo kažkas sunkiai įsivaizduojama.

Einu gatvele, vedančia į aikštę. Įtampą didina pabrėžtinai garsiai uždaromi langai ir durys. Gyventojai apsidraudžia: jei būtų susidorojama su mitinguotojais, negalėtų kas nors, pvz., vengdamas smūgių išskiti pro duris. Čankt, čankt... skamba užraktai. O mes einame... Šalia manęs, politinio kalinio dukters, – Sibire gimusi mano draugė. Paskui ją žengia jos vyras ir vedasi du vos įžengusius į paauglystę sūnus. Priekyje ryžtingai nusiteikusi porėlė. Įsukant į aikštę, mergina pamato gatvę užtvėrusį KGB automobilį ir instinktyviai, isteriškai sušunka: „Ne, ne, neisiu, bijau!“ Vaikinas glosto ją, ramina, o ji tik šaukia, nors tikrai niekas neverčia. „Viena jau krito“, – atskrieja mintis. Dirsteliu į draugę, ji į mane, pakeliame galvas ir paspartiname žingsnį. Kas verčia mus nesustoti? Juk suprantame, kad rizikuojame karjera, laisve, gal net gyvybe. Tvirtai žinome: „Trokštam laisvės! Privalom sau, tautiečiams ir pasauliui parodyti, kad nesusitaikome su okupacija, siekiame išlikti laisvi. Nesvarbu, kokią kainą už tai reikės sumokėti.“

Mes jau aikštėje. Tarp gatvelių, kuriomis į ją plaukia žmonės, stūkso remontuojamas namas. Senas, daugiaaukštis, vietoj langų – kiaurymės. Žvilgteliu: jis „apgyvendintas“. Iš ten kyšo vaizdo kameros. KGB fiksuoja visus ir kiekvieną. Vėliau armija KGB karininkų aiškinsis, nustatinės, kas dalyvavo, taikys mums represijas, o sau pelnysis apdovanojimus. Bet mes stovime...

12 valanda. Milžiniška įtampa ir stingdanti tylą. Ar išdrįs kas nors prabilti, įbaugintas gausybės represijų, tekusių mūsų šaliai? Išdrįso... Virš minios pasilypėjusi Nijolė Sadūnaitė kiek galėdama garsiau pradeda kalbėti. Tiesą... Jaučiuosi kaip suparalyžiuota, ausyse spengia, akyse liejasi vaizdas... Mačiau drąsių žmonių, bet tokios drąsos neįsivaizdavau. Kada gi paleis automato seriją? Nieko, tylu, mitingas vyksta toliau.

Staiga, atrodo, pradeda aizėti kažkokia baisi okupacijos tamsa. Kažkas prasiveržia žmonėse: vienas po kito lipa kalbėtojai, atsiranda iš trijų kaspinų paskubomis sudėliota trispalvė. Kiekvienas šalia stovintis tampa kaip brolis, gal net dar artimesnis, alsuojantis tuo pačiu ritmu. Niekas nebekreipia dėmesio nei į vaizdo kameras, nei į KGB automobilius. Šitoje aikštėje, šita-

me žemės lopinėlyje, mes jau laisvi, o kas bus iš čia išėjus – nesvarbu, tiesiog nereikšminga palyginti su šiuo laisvės pojūčiu!

* * *

Tarp pergalės džiaugsmu ir didžiule vidine įtampa spinduliuojančių žmonių vaikštinėja kažkokie jaunuoliai. Prisiartina prie tankiau susibūrusių mitingo dalyvių ir kaišioja mikrofoną prašydami pakalbėti. Elgiasi visai kitaip nei minia. Tarp mūsų jie atrodo kažkokie atsipalaidavę: kramto gumą ir nuobodžiaujančiomis akimis žvalgosi aplink. Priėję arčiau netaisyklinga rusų kalba paklausia šalia stovinčio vaikinuko: „Ko jūs čia susirinkote?“ Šis įvertina riziką, giliai atsikvepia ir iškošia: „Laisvės! Laisvės norime.“ Tada nuobodžiaujanti mergina su mikrofonu rankose dar pasiteirauja: „Kokios rūšies laisvės jūs norite?“ Netenkame žado. Tai buvo žurnalistai iš Vakarų.

Pirmąkart gyvenime susimąsčiau, ką man reiškia sąvoka „laisvė“. Kas yra laisvė, buvo savaime suprantama ir mums, ir tiems kitoje barikadų pusėje. Buvo tik neaišku – verta ar ne jos siekti, bet niekas neklausė laisvės „rūšies“.

Kokios „rūšies“ laisvės noriu?!

Šitame kontekste klausimas apie *laisvės rūšį* nuskambėjo tiesiog šventvagiškai.

* * *

Po mitingo valstybiniai okupaciniai laikraščiai (kitų nebuvo, išskyrus pagrindinius) pasmerkė mitinguotojus. Kai kuriuos išmetė iš darbo, su kai kuriais iš kalbėjusiųjų grasino susidoroti.

Praėjus metams tame pačiame Vilniuje jau vyko daugiataktantinis mitingas, ir niekas net nebandė jo sutramdyti. Plevėsavo trispalvės, 50 metų griežčiausiai draustos Lietuvos vėliavos.

Po dvejų metų milijonas Lietuvos gyventojų išėjo į garsųjį Baltijos kelią!

Po trejų atrodė, kad vyksta stebuklas – paskelbiama, jog Lietuvoje atkuriamas išsvajotoji Nepriklausomybė.

* * *

Dvidešimt metų gyvename Nepriklausomoje Lietuvoje, esame laisvi. Ką kiekvienam iš mūsų ši laisvė, kurios taip siekėme, suteikė? Kaip ją suvokiame?

Kartais man atrodo, kad daugelis laisvę suprantame kaip galimybę nueiti į parduotuvę, kada tik nori, ir žinoti, jog jau nebėra „defcito“. Kai kas laisvę suvokia ir kaip galimybę lengvai keliauti po užsienio šalis. Kiti – kaip galimybę perimti Vakaruose paplitusias elgesio (ir ne tik)

normas – gyventi taip, kaip negalėjo gyventi tėvai ar seneliai. O kaip dar laisvę galėtume suvokti?

Dažnai girdime, kad kartu su Nepriklausomybe į Lietuvą atėjo daugybė problemų – nedarbas, alkoholizmas, skurdas ir pan. Tačiau jos egzistavo ir anksčiau, nors buvo tarsi nematomos, apie jas garsiai niekas nekalbėjo, be to – už tai buvo atsakingi okupantai, ne mes. Tad ar kada nors pagalvojome, kad laisvė yra ne tik galimybės, bet ir tam tikra atsakomybė?

Mitingas 1987 m. rugpjūčio 23 d. prie Adomo Mickevičiaus paminklo.
Iš Dambrauskų šeimos archyvo

Tai atsakomybė prieš tuos, kurie už laisvę kovojo ir ją iškovojo, atsakomybė už tai, kaip ir ar naudojamės mums suteikta laisve, kad pasvarstytume ir atsakytume patys sau: „Ką darome šiandien, kad jaustumė laisvės vaisius?“ Mūsų vaikai jau tik iš pasakojimų žino, kaip tėvai ar seneliai kovojo už Nepriklausomą Lietuvą, tik per tėvų ar senelių patirtį suvokia, kuo skiriasi okupuota ir nepriklausoma valstybė. Tačiau ar vyksta šis pasidalijimas? Ar perduodame šeimose iš kartos į kartą siekį išsaugoti Tėvynės laisvę priimant šių dienų iššūkius: išlikti doriems, puoselėti tarpusavio meilę šeimose, suvokti savo atsakomybę už Lietuvos ateitį?

Kita vertus, ar laisvė, kurią įgijome, nepaskatino atsiriboti vienam nuo kito? Nepriklausomybės siekimas buvo suvienijęs – net ir nepažįstamieji suprato ir palaikė vieni kitus. Dabar vis dažniau bėgame nuo kitų, stengiamės kuo mažiau pažinti, suprasti, dažnai pamiršdami net pačius artimiausius. Laisvė mums tarsi leido atitolti. Svarbiausia tapo siekti materialinių gėrybių, o ne tarpusavio darnos. Ar atsakę į šiuos klausimus suprastume, kad tauta, išgyvenusi tiek išbandymų ir tiek stebuklą, turi galimybę ragauti tikros laisvės vaisių? Laisvės, atveriančios kelią į Gyvenimą... O gal pasirinksiame kitą „laisvės rūšį“?!

Laisvės diena

Antanas GAILIUS

Apie laisvę esame tiek prikaltę, kad kartais verčiau būtų išvis patylėti. Tačiau šiemet tai nepasiseks – atgautosios Nepriklausomybės dvidešimtmetis privers mus nori nenori šią temą minėti. Kovo mėnesį jau dvi dešimtys metų vis prisimename tą neįaukšią šlapdrią, kai pagaliau išdrįsime pasakyti sau ir pasauliui, kad esame laisvi.

Buvau tą dieną prie anuomet dar Aukščiausiosios Tarybos rūmų ir labiausiai įsidėmėjau nelabai gausiai ten susirinkusių žmonių veidus. Jie nebuvo nei džiugūs, nei apskritai linksmi, veikiau susikaupę ir susirūpinę. Galima pasakyti, kad šis rūpestis buvo atsiradęs dėl tomis dienomis visai tikrų grėsmių, apie kurias nė vienas negalėjome pamiršti. Bet, manyčiau, sykiu tai buvo ir tikrasis laisvės veidas.

Juk tik labai paviršutiniškai žvelgiant laisvė yra smagybė. Ar ne todėl per visus dvidešimt atgautosios Nepriklausomybės metų vis, žiūrėk, išgirstame: „Ir ką gi mes laimėjome? Na, gal nebent laisvę...“ Kai tokiais pasisakymais labai piktinamės galėtume pagalvoti, kad šitaip sakantys savaip teisūs. Juk tikrai nelaimėjome nei visiems vienodai gero gyvenimo kaip Švedijoje, nei nuolatinių pramogų, kurių per šį sunkmetį gal net dar sumažėjo, nei apskritai galbūt jokių apčiuopiamų ir pamatuojamų gėrybių. Laimėjome tik laisvę, o tai reiškia – atsidūrėme dar neišvaikščiuotose ir atviruose plotuose, kur turime patys prasiminti takus ir kelius, kur nežinome, kas mūsų laukia už horizontą užstojančio artimiausio miškelio.

Šiomis aplinkybėmis ne vienam regisi paprasčiau ir lengviau „susiimažinti“ savo laisvę, perleisti ją visą ar bent didelę jos dalį kam nors, kas imtųsi už mus pačius spręsti, kaip tvarkyti gyvenimą. Turbūt todėl per dvi dešimtys metų matėme ne vieną užgimstančią ir pragaištančią partiją, žadėjusią mus vesti ir nuvesti ten, kur gyventume geriau, linksmiau ir saugiau.

Bene liūdniausia mūsų politikoje yra žodžio „krikščionis“ istorija. Taip pavadintų partijų bemaž visą laiką gyvavo, todėl šis žodis tapo

toks nudrengtas, kad jau baisu net ištarti. Vagnoriaus ir Dinaus partijos pasiskelbimas jau ne nebe kokiais nors krikščionimis demokratais ar krikščionimis konservatoriais, o tiesiog krikščionimis yra, ko gero, krašutinė, staciai graudi ir komiška šios raidos išraiška.

Bet kodėl gi žodis „krikščionis“ toks mėgstamas politikoje? Kodėl politikai, prisiegdami jį prie savo vardo, tikisi laimėti mūsų prielankumą? Paklauskime dar kitaip: kodėl mums, visuomenei daro įspūdį tokie žmonės?

Man regis, taip yra todėl, kad dauguma mūsų arba suprantą, arba bent nujaučia, kad krikščionis yra ar turėtų būti žmogus, suvokiantis, ką reiškia laisvė. Juk iš visų esamų ideologijų ir politikos doktrinų vien tik krikščionybė turi matmenį, skelbiantį žmogų esant iš tikrųjų laisvą ne tik kitų žmonių, bet ir Dievo akivaizdoje.

Algirdo Kairio nuotrauka

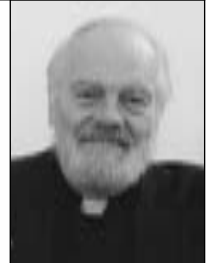
Nepriklausomybės dvidešimtmetis būtų gera proga pasitikrinti, ar tikrai esame tokie laisvi. Ar nepradėjome laisvės sieti su dalykais, kurie nuo jos gana tolimi? Ar nesumenkiname žodžio „laisvė“ lygiai taip pat, kaip žodžio „krikščionis“ mūsų politikos kalboje?

Nesu iš tų, kurie mano, kad per šventes, minėdami laisvės ir valsybės atgavimą, pirmiausia turime siausti ir dūkti. Man tikrai patinka manyti, kad laisvės veidas yra ne linksmybė, bet atsakomybė ir rūpestis. O kai pasidaro labai liūdna dėl to, kad esame pernelyg greitai linę savo laisvės atsižadėti dėl visokiausių dalykų, kurie galbūt net šiek tiek palengvina laisvės našą, prisimenu žmones prie Aukščiausiosios Tarybos rūmų aną Kovo 11-tąją. Ir esu tikras, kad tas pulkelis šiandien gal ir nesmarkiai padidėjęs, bet tikrai nesumažėjęs.

Nuostabus dalykas

Antanas SAULAITIS SJ

Užsienyje užaugusių lietuvių kalba būna išmoka iš tėvų bei senelių ir atspindi tuos laikus, kada giminės iš Lietuvos jau būna išvykę. Lankydamiesi Lietuvoje ar joje apsigyvendami, skaitydami spaudą, žiūrėdami laidas, išmoka naujesnių žodžių, pasakymų. Tarp užsienyje anksčiau negirdėtų atsiranda „variantas“, „detalės“, „generuoti“, „sinoptikų prognozė“, „inicijuoti adekvačią koncepciją“, „kelti kvalifikaciją“, taip pat – ir „išieginė“.

Pagal žodyną „išieginė“ tikrai tinka išėjusiam iš darbo vietės į iškilmės, svečius, pramogas. Žmogus sakydavai „laisvadienis“, nes tada būni laisvas nuo tarnybos darbovietėje ir

binti namo, sparčiai lauke pasivaikščioti ir smegenis pravėdinti, su ilgesiu prisiminti minkštasuolį ar net lovytę.

Nieko malonesnio nėra, negu būti pakviestam pakalbėti ne pagal užsakyką, o **laisva tema**. Kruopščiai peržiūri 101 aplanką su ankstesnių pranešimų santraukomis, keliolika užrašų lapų su ruošiamomis kalbomis. Suradęs progai, klausytojams ir sąlygoms tinkamą, atnaujini turinį, ištyrinėji šaltinius bei kita, sugalvoji įdomesnį pristatymo būdą, susiešakai skaidres ar kitas vaizdines priemones, paruoši naują dalijamą medžiagą su vėliausiomis nuorodomis, papildoma literatūra ir užduotimis klausytojams.

Labai puiku kursas ar paskaitas lankyti **laisvu klausytoju**. Budrumui užtikrinti išgeri kiek stipresnės kavos be pieno, ateini anksčiau negu privalomai dalyvaujantys, atsineši svarbių užrašų sąsiuvinį su atsarginiais rašikliais. Kadangi gali neturėti teisės ko nors paklausti ar paprašyti paaiškinti, dėmesingai kiekvieną žodį bei įvaizdį įsidedi sąmonėn ir pasižymi raštu. Nė nepagalvoji, kad gali pašnibždėti kaimynui, paslapčia rašinėti telefonines žinutes, apipaišyti staliuką arba nors kalbėtojo medžiagą, dairytis pro langą, skaičiuoti sienoje plytas, kramtyti pieštuką, snūstelėti ar kitaip laiką stumti.

Kol nesu **laisvamanis**, sunkiai įsivaizduoju, kaip tokį lygį pasiekti. Tikriausia reikia susipažinti su penkiomis pagrindinėmis pasaulio religijomis, jų kilme, mokymu, dogmomis, dėsniais, doros gairėmis, papročiais ir tradicijomis, simboliais ir istorija. Tektų gerai pažinti kiekvienos įnašą į civilizaciją, kultūrą, menus, literatūrą, politiką, net ekonomiką. Išsinagrinėti teigiamus ir neigiamus, kenksmingus ir skaudžius įvykius, sroves, vadovaujančiųjų asmenybes, savybes ir jiems priskiriamą didingumą. Tada tektų religines nuostatas padėti į šalį ir įsiskaityti į XVII a. laisvamanybės pradininkus bei tolesnę filosofijos raidą. Būdamas lietuvis, turėtum įsijausti į dr. Jono Šliūpo ir kitų palikimą mums, atskirti ilgametę priešreliginę sovietinę propagandą nuo protu grįstų dėsnių apie pasaulį, žmonių, moralę, gyvenimo prasmę ir tikslą. Toliau vystydamasis ir brėsdamas turėtum saugotis neprasislenkti su bendrąja laisvos minties žmonių laikysena ir pasaulėžiūra, pasitikrindamas pokalbiuose, labiau pripažintų laisvamanių raštuose, taip pat vadintu beveik 300 metų paveldu.

Koks nuostabiai nuo visokių varžtų išlaisvinantis dalykas **laisvė**!

Vido Venslovaičio nuotrauka

nuo namo parsinešto nespėto atlikti pareigybės darbo. Laisvadienį gali daryti ką nori. Tai žavinga ir patraukli diena.

Laisvadienį pirma suplauni indus, pagramdai krosnį, tvarkai ir lygini skalbinius, šluoji ir dulkes valai, vonią išblizgini, knygas tvarkingai lentynose sudėlioji, sutaisai lempą, nueini pas gydytoją, pakeliui aplankai ligonį ar seneliuką, kol apsiperki, atiduodi automobilį taisyti, atsakęs į kelis laiškus nubėgi į paštą, eilėje stovėdamas padirbi prie atsinešto rankdarbio, po draugijos posėdžio užsuki į bažnytelę, pasikambini užmirštam giminei, nueini į kiną ar teatrą. Laisvadienį būna laiko kiek ilgiau atidėtu reikalu pasikalbėti su žmona ar vyru, rūpestingiau patikrinti vaikučių namų darbus ar paklausti naujai išmokto kūrinio pianinu, pažiūrėti baleto judesius. Gerokai sutemus jautiesi tikrai laisvas nuo visų žemiškų ir kai kurių dangiškų varžtų, užmiegi po nespėtais perskaityti senais žurnalais bei laikraščiais.

Stovyklose, suvažiavimuose, konferencijose brangus laikas – **laisvalaikis**. Tai dienotvarkėje suteikta proga atsipūsti – metas peržvelgti užrašus, perskaityti padalytą medžiagą, pasiruošti būsimai programai, pasitarti su kitais dalyviais ar kursantais, skubiai akimis permesti elektroninius laiškus, sutvarkyti savo daiktus, gal išsiskalbti drabužėlių ar paskam-

Slapstytis nuo laisvės arba... ne

Zita VASILIAUSKAITĖ, *psichologė*

Laisvė, nors skambėtų paradoksaliai, mūsų visuomenės nariams nėra labai paklausus dalykas. Viena vertus, sunkiai rastume žmogų, kuris teoriškai nepripažintų laisvės vertės – ypač iš tų, kurie gyvena totalitarinės sistemos gniaužtuose. Juk kaip džiugu, kad gali keliauti po svečias šalis, kad turi didžiulį knygų pasirinkimą, kad gali naudodamasis internetu susirasti vertingiausios, tave dominančios informacijos, kad turi beribes galimybes virtualioje erdvėje susipažinti su kitais, kad ir kokioje pasaulio vietoje jie gyventų, kad... Sąrašą būtų galima tęsti ir tęsti. Bet tai teoriškai. O gyvenimiškai? Psichologinėje praktikoje vis dažniau į mane kreipiasi asmenys, ieškantys ne tiek pagalbos spręsti iškilusias savo gyvenimo problemas, kiek pritarimo iškreiptai jų, kaip gyvenimo aukų, pasaulėžiūrai.

Psichologinėje literatūroje pastaruoju metu vis dažniau sutinkamas viktimologijos terminas (lot. *victima* – auka; gr. *logos* – mokslas). Taip vadinama visai neseniai atsiradusi psichologijos šaka, tyrinėjanti aukos elgesio įvairovę bei atsiradimo priežastis. Pats žodis „auka“ psichologijoje buvo pasiskolintas iš kriminalistikos – taip joje vadinamas nukentėjusysis. Tačiau aukos sąvoka buvo išplėsta ir šiandien taikoma tam tikrai žmogaus psichinei būsenai nusakyti. Šiuo požiūriu žmogus gali būti auka ne tik dėl užpuolimo ar apiplėšimo, bet ir dėl patiriamo psichologinio smurto, šmeižto arba jam pačiam norint tokiam būti. Mat jaustis auka galima net ir nebūnant nukentėjusiuoju. Nustatyta, kad nemažai žmonių sąmoningu ar nesąmoningu apsisprendimu atsisako laisvės kurti savo gyvenimą ir tenkinasi skurdžiu gyvenimo aukos vaidmeniu. Būtent juos ir galėtume pavadinti besislapstančiais nuo laisvės, ir pirmiausia – nuo savo vidinės laisvės.

Kas būdinga žmogui-aukai?

1. Jis jaučiasi labai nelaimingas. Jo veidas paniuręs ir kenčiantis. Savo savijautą su didžiule energija šis žmogus spinduliuoja aplinkiniams, yra nelaimingas, nes jam atrodo, kad gyvenimas (pasaulis, Dievas...) su juo elgiasi neteisingai („nėra šiam pasaulyje teisybės“). Jis labai gailisi savęs ir iš kitų laukia gailėsčio bei pritarimo.

2. Šis žmogus kaltina kitus arba aplinkybes („valdžia bloga“, „žmonės pavydūs egoistai“, „niekas nepadeda“ ir t. t.). Jis pyksta ant savo šeimos narių („vyras (žmona)

blogas (-a)“, „vaikai kalti“), ant viršininko, bendradarbių, kaimynų ir t. t. Suprask – jei jie *tokie* nebūtų, jis būtų laimingas.

3. Žmogus-auka jaučiasi bejėgis, nes negali pakeisti kitų – valdžios, viršininko, kaimynų, šeimos narių ir pan. Todėl jo santykis su aplinkiniais yra grįstas pykčiu, o jis pats dažnai vadinamas konfliktišku.

4. Toks žmogus siekia susirasti panašių į save draugiją. Tada jis turi bent kažką, su kuo galėtų nuoširdžiai piktintis gyvenimu ir visu pasauliu. Su didžiausiu susidomėjimu seka kriminalinių įvykių kronikas, kuriose pateikiama informacija tik patvirtina jo paties pasaulėžiūrą. O susidurdamas su optimistišku ir džiugiu asmeniu, labai greitai ir profesionaliai sugadina jam nuotaiką ir taip įrodo, kad pasaulis tikrai yra ašarų pakalnė.

5. Jis nelinkęs siekti profesijos aukštumų, tobulėti (tam juk reikia pastangų). Ko nors pasiekusius vertina kaip nesąžiningus, geriausiu atveju, kad jiems tiesiog pasisekė. Kitų sėkmę interpretuoja kaip dar vieną savo nuskriaustumo patvirtinimą: „Kitiems sekasi, bet ne man.“

6. Kai žmogus-auka kreipiasi psichologinės pagalbos, jam labiausiai rūpi, kaip pakeisti tuos, kurie jam „gadina kraują“ ir „griauna gyvenimą“. Kadangi, kaip žinia, galima siekti pakeisti tik save, savo požiūrį, bet ne kitus, toks žmogus-auka gauna dar vieną savo pesimistinės pasaulėžiūros patvirtinimą („ką tie psichologai, ir tie nieko negali padėti“ arba „psichologai gali, bet nenori jam padėti“).

Kuo naudinga tokia pozicija?

Šitokia laikysena siekiama išsaugoti savigarbą – „aš geras, tik kiti blogi“. Be to, ši pozicija nereikalauja iš jo veiklių pastangų. Žmogus neprisiima atsakomybės už savo gyvenimo kokybę ir džiaugsmą – tai iškeičia į nuolatinį nepasitenkinimą ir pyktį. Todėl aplinkiniai jo vengia, o jis pasmerkia save melagingam vienišumui ir dar didesnei kančiai dėl to, kad gyvenimas jam neva yra neteisingas.

Iš kur atsiranda tokių žmonių?

Asmenybės pamatai neabejotinai klojami jau vaikystėje. Pirmiausia tai yra tingūs žmonės, vaikystėje neišmokę (ar neišmokyti) stengtis, triūsti ir mėgautis savo pastangų vaisiais. Giliai viduje jie nepasitiki savimi ir savo jėgomis, nes tikriausiai nesušilaukė pakankamo įvertinimo ir artimųjų palaikymo. Jie mano, kad net jei ir imtųsi ko nors, juos ištiktų nesėkmė, o kartu ir aplinkinių pasmerkimas. Būtent pastarojo jie labiausiai bijo, nes aplinkinių vertinimas jiems pernelyg svarbus. Šie žmonės bijo savęs paklausti, ko gi jie iš tikro norėtų savo gyvenime. Jei paklaustų, turėtų atsakyti ne tik į šį, bet ir į kitą klausimą: „O kaip tai pasiekti?“ Juk jei kas nors skundžiasi, kad jam trūksta pinigų ar laiko, ar kokių nors gebėjimų, tai visada galima paskatinti veikti paklausiant: „O ką tu gali padaryti, kad šių dalykų nestokotum?“ Stop. Kad ką nors pakeistum, turi veikti. O veikti jie nenori, nemoka ir bijo („ne, geriau jau aš pabūsiu gyvenimo nuskriaustas ir nelaimingas“) ir taip pasmerkia save... Taip nieko neveikdamas, tiksliau, nieko nenorėdamas veikti, dienų dienas leidžia prie televizoriaus ar kompiuterio ekrano slėpdamasis nuo savęs ir gyvenimo.

O gal vis dėlto pabandyti? Ir ką tada keisti? Pirmiausia nustoti skųstis ir liautis galvoti apie save kaip apie auką. Nes laisvės neišdavęs ir jos neatsisakęs žmogus gyvena visiškai kitokį gyvenimą, nors ne visada plika akimi tas skirtumas pastebimas.

Pasirinkti vidinę laisvę

Tad koks vidinę laisvę pasirinkusio žmogaus gyvenimo kelias?

Vidinė laisvė – tai žmogaus gebėjimas sąmoningai gyventi taip, kaip liepia vidinis, širdies, balsas. Tai reiškia suvokti, kad esi savo gyvenimo autorius, kad ir kokiomis politinėmis, ekonominėmis ar kitomis aplinkybėmis gyventum. Garsus psichologas Viktoras Franklis, iškentęs koncentracijos stovyklą, yra pasakęs, kad net kaliniai turėjo pasirinkimo laisvę – vieni jų, įgyvendindami savo

žmogiškąjį potencialą ir bendraudami su kitais, elgėsi kaip šventieji, o kiti – kaip gyvuliai. Kiekvienas iš mūsų visada apsisprendžiame rinktis laisvę arba nelaisvę. Rinkdamasis laisvę, žmogus, aišku, rūpinasi patenkinti tokius svarbiausius savo poreikius, kaip saugumas, bendrystė su kitais, savigarbą, meilę ir pan. Giliai širdyje jis žino, kad atėjo (gal tiksliau – buvo pasiųstas į pasaulį) atlikti tam tikro uždavinio visiškai pasitelkdamas savo galias ir įgyvendindamas jam skirtą misiją. Jau praeito šimtmečio viduryje amerikiečių psichologas Abrahamas Maslow išskyrė tam tikrus tokių žmonių bruožus.

1. Sugebėjimas **suvokti tikrovę tokią, kokia ji yra** – be iliuzijų. Jie žino, kad gyvenimas neatsiejamas nuo sunkumų, bet lygiai taip pat žino, kad žmogus savo pastangomis gali juos įveikti.

Kristinos Šmulskytės nuotrauka

2. Gebėjimas suvokti save ir kitus tokius, kokie jie yra, t. y. turinčius ir stipriųjų, ir silpnųjų savybių. Į kitus jie žvelgia demokratiškai ir **kiekviename įžvelgia žmogų**, o ne pareigas ar titulus.

3. Leidimas sau būti spontaniškam, t. y. natūraliam, iš tikro būti, o ne atrodyti. **Gyventi, o ne vaidinti gyvenimą.** Tokie žmonės natūralūs tiek liūdėdami, tiek džiaugdamiesi.

4. Sugebėjimas susitelkti prie tų dalykų, kuriuos laiko svarbiausiais. Jie **sugeba siekti užsibrėžtų tikslų** ir atkakliai bei labai kūrybingai dirbti. Jų kūrybiškumas pasireiškia įvairiausiose gyvenimo srityse ir svarbiausia – teikia tikrą džiaugsmą.

5. Gyvenimo dovanos vertinimas ir branginimas. Jie jaučiasi dėkingi už gyvenimą ir stengiasi jo nešvaistyti: kuria gyvenimą, naudingą kitiems ir prasmingą patiems. Kitaip sakant, tai **žmonės, švenčiantys gyvenimą.**

Ar gali žmogus toks būti? Taip, nes tai ne antžmogis, tik žmogus. Panašių į jį kiekvienas iš mūsų rastume savo aplinkoje. Šitokiu žmogumi tampame, rinkdami si laisvę.

Mamos užrašai: laisvė šeimoje

Laura ALEKNIENĖ

Viskas prasideda šeimoje. Laisvė – taip pat. O kas yra laisvė? Kaip auginti laisvą vaiką ir užauginti laisvą žmogų? Kaip pačiam būti laisvam? Šių ir dar daug kitokių klausimų kyla, bandant mąstyti apie laisvę, be kita ko, ir šeimoje.

Kai buvau jauna, laisvę supratau kaip laisvę dirbti, šėlti, keliauti. Ypač svarbi man buvo pastaroji. Ir – ačiū Tau, Viešpatie, – jos subyrėjo kaip kortų namelis, kai, sukūrus šeimą, gimė vaikai. Kai man sakydavo jaunystėje, kad taip bus – kad jos sugrius, – netikėjau ir augindama pirmagimę bandžiau įrodyti, kad vaikas nevaržo. Tai reikalavo pastangų, bet kėlė begalinį pasitenkinimą – aš esu laisva. Tačiau dukrai augant, šeimai gausėjant, tapo aišku, kad ne tai yra laisvė. Nors kelionės ir suteikia laisvės pojūtį, tai turbūt mirażas. Ir kai tai įsisąmoninau, pasidarė taip gera: stengtis būti iš tiesų laisvai, leisti sutuoktiniui tokiam būti ir auginti laisvus vaikus – tai juk kur kas arčiau Dievo! (Tiesa, tai nereikia, kad nebenoriu keliauti...)

Virginia Satir, garsi šeimos psichoterapeutė, sakė, kad žmogui būdingos penkios prigimtinės laisvės.

Laisvė matyti ir girdėti tai, kas yra čia, o ne tai, kas turėtų būti, buvo ar bus. Kai verkiu ir vaikai tai mato, neapgaudinėju sakydama, kad man viskas gerai. Noriu, kad vaikai galėtų drąsiai jaustis matydami tai, kas iš tiesų vyksta (kokios nuostabios akimirkos, kai dukra mane paguodžia!..).

Laisvė jausti tai, ką jauti, o ne ką turėtum jausti. Sūnus supyksta ant sesers ir užriaumoja kaip liūtas. Privalau jį išmokyti gražiai reikšti pyktį. Privalau pati tai mokėti... Nėra blogų jausmų, yra tik bloga jų išraiška.

Laisvė sakyti, ką jauti ir galvoji, o ne ką turėtum jausti ar galvoti. Štai dukra liūdnai čiulpia pirštuką. Klausiu jos, kas atsitiko, o ji man atsako „Nieko nesakysiu.“ Nesijaučia laisva sakyti, ką jaučia ir galvoja?..

Laisvė prašyti, o ne laukti leidimo. Koks nuostabus prašymas „Pamyluok mane“ – griauantis nesutarimus, atvedantis į pokalbį, o per jį – į taiką ir draugystę.

Laisvė prisiimti riziką pačiam. Dauguma svečių, matydami, kaip mūsų dvejų metų vaikai pjausto daržoves aštriais peiliais, bando mus protinti. Manau, geriau tegu įsipjau (juk piršto nenusipjau – tai svarbu), bet nesijaus sumenkintas, „per mažas“. Juk **duodami laisvę mes auginame atsakomybę.** Ir kaip nuostabu, kad galiu prisiimti riziką auginti savo vaikus taip, kaip man atrodo teisinga! Netgi privalau, nes jei perleidžiu atsakomybę kitiems, vis tiek atsakau už rezultatus... Čia turbūt ir atsakymas, kam laisvė apskritai reikalinga – kad būtume atsakingi.

O ką daryti, kai mūsų užaugęs laisvas vaikas renkasi palaidą gyvenimą?.. Ne, turbūt kažkuris šio sakinio dėmuo neteisingas, ir greičiausiai – „laisvas vaikas“...

Neseniai skaičiau apie šv. Pranciškų Saleziečių. Į širdį krito sakiny, kad mama jį mokė tenkintis mažu, oriai iškęsti bet kokius sunkumus. Koks sunkus ir dar labiau nei sunkus – svarbus uždavinys šiame materialistiniame pasaulyje – ugdyti žmogų *laisvą nuo materialių dalykų, laisvą nuo godumo, pavydo, savigailos, puikybės ir... nuo nuodėmės.* Kaip galiu ugdytis laisvę, jei priprantu kasdien valgyti sočiai ir skaniai? Kaip galiu būti laisva ir auginti tokius vaikus, kai skęstame dažniausiai nereikalingų daiktų jūroje?..

Jonas Zinkutis nuotrauka

Ir dar... Sunku man suprasti, kaip žmogus gali būti laisvas savo mintimis, kai iš televizoriaus jam brukama demagogija. Ką jau kalbėt apie vaikus... Kažkada stebėjau grupės drauge, kuri labai gerai mokėsi ir augino dukrą, o atėjusi į paskaitas aptardavo žiūrėtas programas. Klausiau jos, kaip ji spėja ir vaiką auginti, ir gerai mokytis, ir dar televizorių žiūrėti. Sakė, kad mokosi, kai vaiką užmigdo, o televizorių žiūri, kol užsiima su vaiku...

Kurgi baigiasi laisvė? Ji turbūt baigiasi ten, kur prasideda nuodėmė... „Elkitės kaip laisvi; ne kaip tie, kurie laisve pridengia blogį, bet kaip Dievo tarnai. Gerbkite visus, mylėkite brolius, bijokite Dievo...“ (1 Pt 2, 16–17). Meilė kur kas svarbesnė už laisvę. Ir dažnai verta paukoti savo laisvę dėl Meilės.

„Aš jiems vėliava mojavau“

Dovydas, 13 metų

– Dovyдай, ar žinai, kada švenčiama Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo diena?

– Atrodo, Vasario 16-tą, o gal ir ne; Nepriklausomybės dieną dar minime kovo 11 arba sausio 13 dieną. Žinau, kad Sausio 13-toji yra Laisvės gynėjų diena. Tą dieną, kovodami už Nepriklausomą Lietuvą, žuvo 14 žmonių.

– O kaip tu manai, ar jiems pavyko iškovoti Nepriklausomybę? Ką nepriklausoma šalis reiškia tau?

– Nepriklausoma valstybė – tai tokia, kuri nepriklauso nuo jokios svetimos valdžios. Tai šalis, kurioje gyvena laisvi žmonės. Ji turi savo valdžią ir gali laisvai pasirinkti, kaip jai tvarkytis. Tai valstybė, kuriai niekas nieko nenurodinėja.

– O ar už tai, kad gyvename nepriklausomoje valstybėje, turėtume kam nors būti dėkingi?

– Manau, kad Nepriklausomybę mums iškovojo tie, kurie neleido rusams užimti Seimo, Televizijos bokšto. Aišku, jiems reikėtų dėkoti. Ypatinga pagarba turėtų būti tiems 14 žmonių, kurie žuvo gindami Lietuvą. Aš nežinau, kaip jiems būtų galima padėkoti. Gal bent jau šv. Mišias už juos reikėtų užpirkti, kad Dievas jais labiau pasirūpintų.

Giedrė, 8 metai

– Giedrute, kaip manai, kada Lietuvoje minima Nepriklausomybės atkūrimo diena?

– Man močiutė pasakojo, kad Nepriklausomybės diena minima Sausio 13-ąją. Tą dieną, tik jau seniai, už Lietuvos Nepriklausomybę žuvo daug žmonių. Tačiau jie savo tikslą pasiekė. Po tų grumtynių Lietuva pasidarė laisva ir nepriklausoma šalis. Mes visada minime šią dieną. Mokykloje piešiame piešinius apie laisvę, ant namų būna iškeltos vėliavos, o vakare visų kovotojų už Nepriklausomybę ir laisvę garbei šaudo labai gražūs saljutai.

– O kodėl Nepriklausomybė žmonėms tokia brangi ir jie mini tą dieną?

– Todėl, kad tada žmonės pasijuto laisvi. Nukabino tokias raudonas rusiškas vėliavas ir visur iškėlė lietuviškas trispalves. Laisvė lietuviams kainavo labai brangiai: gindami Televizijos bokštą ir valdžios rūmus žmonės net žuvo. Į juos šaudė priešai ir labai daug jų buvo sužeista. Todėl dabar laisvę reikia labai saugoti ir stengtis, kad jokie piktuoliai nesugalvotų vėl apsigyventi Lietuvoje ir čia pasijusti tarsi šeiminkai. Į svečius atvažiuoti pas mus galima, bet šeiminkai čia mes. Mes turime lietuvių prezidentę Dalią Grybauskaitę. Ji dirba Prezidentūroje, tokiuose rūmuose, ir viską pasako, ką reikia daryti.

– Sakyk, ar reikėtų padėkoti tiems, kurie kovojo ir grūmėsi už Lietuvos nepriklausomybę?

– Manau, kad reikėtų. Vaikai už Nepriklausomybę nekovojo, kovojo suaugę ir net seneliai. Kai būna minima Laisvės diena, aš visuomet atsimenu tuos žmones ir tuos visokius baisumus, kuriuos reikėjo ištverti, kad visi Lietuvoje gyvenantys galėtų būti laisvi – kaip ir kitose pasaulio šalyse. Tas istorijas man pasakoja tėtis ir mama. Tada mes nueiname į bažnyčią ir jų garbei uždegame žvakutę. Šiemet net dvi žvakutes uždegėme. O mano draugė net eilėrašį jiems sukūrė. Aš jau neatsimenu jo atmintinai, bet mokytoja vaikams sakė, kad šios eilės labai gražios ir prasmingos. Padėkoti galiu ir būdamas tiesiog geras vaikas, o kai užaugsiu, reikės sugalvoti visokių gerų darbų ir juos padaryti.

Žygimantas, 10 metų

– Laivė ir nepriklausomybė – tai labai geras jausmas. Juk laisvi būti nori ne tik suaugę, bet ir vaikai. Apie tai, kaip žmonės Lietuvoje kovojo už laisvę, man pasakojo mama ir močiutė. Tas baisias istorijas pasakojo ir mokytoja.

Jolantos Kliekutės nuotrauka

Lietuviai už savo laisvę ir nepriklausomybę sumokėjo labai brangiai – žmonių gyvybėmis. Todėl Nepriklausomybės dieną mes švenčiame ir namuose, ir mokykloje. Šiemet su mama buvome nuėję į Antakalnio kapines, kur palaidoti žmonės, kuriuos suvažinėjo rusų tankai, kai jie gynė Televizijos bokštą. Ten mačiau, kaip viena moteris stovėjo, žiūrėjo į tuos kapus ir verkė. Bet aš manau, kad kapinėse verkti visai normalu. Aš neverkiu, tik aplankiau kapus, o paskui su mama ir tėčiu važiuojame čiuožinėti su rogutėmis nuo kalniuko.

– O kaip manai, ar tiems, kurie kovojo už laisvę, turėtume padėkoti? Ir kaip tai padaryti?

– Aišku, kad reikia padėkoti. Juk dėl jų drąsos, dėl nuveiktų darbų dabar gyvename Nepriklausomoje Lietuvoje. Turime savo prezidentą ir labai daug Seimo narių. O padėkoti tiems laisvės gynėjams galima minint ir švenčiant Lietuvos Nepriklausomybės dieną. Jiems galima dainų padainuoti, žvakučių uždegti, o svarbiausia – pasistengti išsaugoti jų iškovotą laisvę. Juk tie žmonės – Lietuvos didvyriai, už laisvę atidavę savo gyvybes. Kartą Katedros aikštėje buvo koncertas Laisvės dienai, ir aš turėjau tokią nedidelę trispalvę vėliavą. Ja mojavau labai aukštai iškėlęs. Juk tie, kurie žuvo už laisvę, dabar gyvena danguje. Manau, jie matė, kaip aš jiems vėliava mojavau, ir turbūt labai džiaugėsi.

Vaikus kalbino
Aldona ATKOČIUNAITĖ

Laisvė Biblijoje

Adomo sukūrimas. Viduramžių miniatiūros

Kun. Danielius DIKEVIČIUS

Ar Senajame Testamente yra žodis „laisvė“?

Ir taip, ir ne! Taip, nes hebrajiškas žodis *hopšit* galėtų būti verčiamas kaip „laisvė“. Ne, nes *hopšit* Senajame Testamente retai (tik du kartus) vartojamas ir išreiškia tikrai atskyrimo nuo kitų (karantino) mintį. Pavyzdžiui, raupsuotas karalius Azarijas buvo ap-

gyvendintas ne *laisvame*, bet *atskirame* name: *Viešpats ištiko karalių ligą, – jis buvo raupsuotas iki pat mirties ir gyveno atskirame name* (hebr. *b'bet hahopšit*). Karaliaus sūnus Jotamas rūpinosi rūmais ir valdė krašto žmones (2 Kar 15, 5; taip pat plg. 2 Kr 26, 21).

Ar Naujajame Testamente yra žodis „laisvė“?

Taip, yra! Graikiškai jis yra *eleutheria*. Iš viso pavartotas netgi vienuolika kartų. Septynis kartus – apaštalo Pauliaus raštuose (Rom 8, 21; 1 Kor 10, 29; 2 Kor 3, 17; Gal 2, 4 ir 5, 1. 13) ir po du kartus Jokūbo (Jok 1, 25 ir 2, 12) bei Petro laiškuose (1 Pt 2, 16; 2 Pt 2, 19).

Kokiais Biblijos tekstais remdamiesi teigiame žmogų esant laisvą būtybę?

Labiausiai – žmogaus sukūrimo pasakojimais: *Dievas sukūrė žmogų pagal savo paveikslą, pagal savo paveikslą sukūrė jį* (Pr 1, 27) ir <...> *įsakė žmogui Viešpats Dievas, tardamas: „Nuo visų sodo medžių tau leista valgyti, bet nuo gero bei pikto pažinimo medžio tau neleista valgyti, nes kai tik nuo jo užvalgysi, turėsi mirti* (Pr 2, 16–17). Žmogus yra Dievo paveikslas, o Dievas yra laisvas. Taigi žmogus irgi yra laisvas. Taip pat būtų beprasmiška žmogui ką nors įsakyti ar uždrausti, jeigu pastarasis neturėtų

tų net menkiausios galimybės rinktis. Tačiau šalia šių akivaizdžių panašumų esama esminių skirtumų. Dievo laisvė yra absoliuti (metafizinė), ir tai – viena svarbiausių dieviškųjų savybių. Viešpats Dievas netgi pats yra Laisvė (Naujasis Testamentas ją vadina „meilės“ vardu; plg. 1 Jn 4, 8. 16). O žmogaus laisvė yra tikrai reliatyvi (imanentinė). Pavyzdžiui, turime pasirinkimo ir veikimo laisvę (lot. *libertas contrarietatis et exercitii*), bet nesame laisvi nuo būtinumo (lot. *libertas a necessitate*).

Kas yra laisvė pagal Senąjį Testamentą?

Senajame Testamente nėra abstraktaus laisvės apibrėžimo. Šventiesiems senosios Sandoros rašytojams metafizinė laisvė – laisvė savyje (lot. *in se*) – tiesiog negyvena. Tai ir paaiškina, kodėl „laisvės“ (hebr. *hopšit*) sąvokos nėra Senojo Testamento puslapiuose. Pagal juos laisvė yra ne tikrai asmeninė, socialinė arba politinė, bet ir teologinė kategorija – jos mintis nesutelpa nei *hopšit*, nei *hopši* (liet. „laisvas“) sąvokų semantiniame lauke. Senajame Testamente **laisvas yra tas ir tikrai tas, kuris priklauso Viešpačiui Dievui**. Todėl didžiausia Egipto nelaisvės blogybė buvo ne vien ekonominė bei socialinė spauda, bet ir priklausomybė faraonui, t. y. kitam dievui – egiptiečių mitologijoje faraonas buvo dievybės įsikūnijimas (plg. Iš 1 ir 2 sk.).

Kas yra laisvė pagal Naująjį Testamentą?

Naujasis Testamentas iš esmės laikosi Senojo Testamento nurodytų gairių. Graikiškoji laisvės sąvoka – *eleutheria* – neišreiškia nei politinės, nei asmeninės laisvės (lot. *immunitas a vinculo*). Naujajame Testamente, taip pat kaip ir Senajame, laisvės viršūnė siejama su religiniu apibūdinimu. Tai yra **Dievo vaikų garbės laisvė Kristuje ir Dvasioje** (plg. Rom 8, 21, Gal 2, 4, 2 Kor 3, 17). Tai laisvė ne nuo, bet kam. Taigi, nors ir atrodytų keista, iš tikrųjų nei Senasis, nei Naujasis Testamentai nenutolsta nuo klasikinės graikų laisvės sampratos, jog tik tas būdavo laisvas nuo bet kurios tironijos formos, kas tapdavo graikų miesto (gr. *polis*) piliečiu. O tam reikėdavo deklaruoti savo įsipareigojimus miesto bendruomenės atžvilgiu. Taigi – atsisakyti asmeninės laisvės visuomenės labui...

Sąžinė – tai laisvės siela

Thomas MERTONAS*

Pačioje mano laisvės prigimtyje yra kažkas, kas mane skatina mylėti, kurti gėrį, paskirti save kitiems. Turiu instinktą, kuris man sako, kad esu ne toks laisvas, kai gyvenu vien dėl savęs. Taip yra, nes negaliu būti visiškai nepriklausomas. Kadangi aš pats savaime nesu tobulas, tai mano pasitenkinimas priklauso nuo kito asmens. Mano laisvė nėra visiškai laisva, kai paliekama sau pačiai. Ji tokią tampa, kai atranda deramą santykį su kito laisve.

Tačiau mano laisvės instinktas anaipol nėra blogis. Manoji laisvė netampa tobula nuo to, kad paklūsta tironui. Paklusimas savaime nėra tikslas. Teisinga, jog mano prigimtis maištauja prieš pavergimą. Kam mano valia buvo sukurta laisva, jei ta savo laisve niekada nepasinaudočiau?

Jei mano valia pasiekia savo laisvės tobulumą tarnaudama kito valiai, tai nereiškia, kad taps tobula tarnaudama kiekvieno kito valiai. Iš tiesų yra tik viena valia, kuriai tarnaudamas galiu pasiekti tobulumą ir laisvę. Aklai atiduoti savo laisvę būtybei, kuri yra man lygi ar net žemesnė, reiškia pažeminti save ir netekti savo laisvės. Tobulai laisvas galiu tapti tik tarnaudamas Dievo valiai. Iš tikrųjų, jei paklūstu kitiems žmonėms ir jiems tarnauju, tai taip darau ne tik dėl jų, bet ir todėl, kad jų valia yra Dievo valios sakramentas. Paklusnumas žmogui neturi prasmės, jei tai nėra pirmiausia paklusnumas Dievui. Iš to galima padaryti ne vieną išvadą. Kur nėra tikėjimo Dievu, ten negali būti ir tikros tvarkos. Taigi, kur nėra tikėjimo, paklusnumas neturi jokios prasmės. Jis gali būti kitiems tik primestas kaip priemonė. Jei nėra Dievo, be tironijos jokia valdymo forma nėra logiška. Ir iš tikrųjų Dievo idėją atmetančios valstybės linksta arba į tironiją, arba į atvirą netvarką. Bet kuriuo atveju pabaiga yra netvarka, nes pati tironija yra netvarka.

Jei nebūčiau tikėjęs Dievu, manau, kad būčiau sąžinės verčiamas tapti anarchistu. Be to, jei nebūčiau tikėjęs Dievu, kažin ar galėčiau rasti nusiramimą tame, jog sąžinės esu raginamas daryti kažką.

* * *

Sąžinė – tai laisvės siela, jos akys, jos energija ir gyvybė. Laisvė be sąžinės niekada nežino, ką su savimi daryti. O protaujančiai būtybei, kuri nežino, ką su savimi daryti, gyvenimo nuobodulys atrodo nepakeliamas. Jai tiesiog nuobodu iki mirties. Meilė nepasitenkina tikrai aklai mylėdama, taip pat ir laisvė yra veltui iššvaistoma, jei vien tik „veikia laisvai“, be jokio tikslo. Tikslas neturinčiam aktui trūksta kažko būdingo laisvės tobulumui, laisvė yra daugiau nei tik betikslis pasirinkimas. Nėgana teigti savo laisvę „kažką“ pasirenkant. Savo laisve turiu naudotis ir ją ugdyti, pasirinkdamas kažką, kas yra gėra.

Negaliu gerai pasirinkti, neišsiugdęs brandžios ir apdairios sąžinės, kuri tiksliai ir teisingai įvertintų mano motyvus, intencijas bei moralinius aktus. Čia ypač reikėtų pabrėžti žodį „brandžią“. Sąžinės dar neturinčio kūdikio „sprendimus“ veikia kurio nors kito asmens požiūris. Nebrandi yra ta sąžinė, kuri, priimdama sprendimus, iš dalies ar net visiškai vadovaujasi tuo, ar kiti žmonės yra prielankūs jos sprendimams. Gėra yra tai, kuo žavisi ar priima žmonės, su kuriais jis gyvena. Blogis yra tai, kas juos erzina arba liūdina. Net kai nebrandi sąžinė nėra visiškai valdoma išorėje esančių žmonių, ji vis tiek veikia tik taip, tarsi priklausytų kokiai nors kitai sąžinei. Nebrandi sąžinė nėra pati savęs šeimininkė. Ji tik atstovauja kito asmens, grupės, partijos, visuomenės sluoksnio, tautos ar rasės sąžinei. Taigi ji pati nepriima tikrų moralinių sprendimų, ji tiesiog mėgdžioja kitų sprendimus. Ji pati nepriima savų sprendimų, tik paprasčiausiai „laikosi“ partijos linijos. Ji iš tikrųjų net neturi savų motyvų ir intencijų, o jei turi, sužlugdo juos iškraipydama ir racionalizuodama, kad jie prisiderintų prie kitų asmenų intencijų. Tai nėra moralinė laisvė. Tokia sąžinė tikrą meilę padaro neįmanomą, nes jei noriu tikrai ir laisvai mylėti, turiu sugebėti kitam duoti tai, kas iš tikrųjų yra mano. Jei mano širdis visų pirma nepriklauso man, tai kaip aš ją atiduosiu kitam? Ji man nepriklauso, kaip galėčiau ją atiduoti!

*Tomas Mertonas (Thomas Merton, 1915–1968) – Getsemanės cistersų abatijos (Kentukio valstija, JAV) vienuolis trapistas, visame pasaulyje vertinamas daugelio knygų autorius. Čia pateikiama jo knygos „Nė vienas žmogus nėra sala“ ištrauka, kurią šiemet išleido „Katalikų pasaulio leidiniai“, iš anglų kalbos vertė Kipras Kristijonas Šimulynas.

KATALIKŲ
PASAULIO
LEIDINIAI

Didelės ir mažos kryžkelės

* * *

Laisva valia mums neduodama kaip koks fejerverkas, kad jį paleistume tuščiai į orą. Esama žmonių, kurie mano, kad jų veiksmai yra laisvi tada, jeigu jie yra be tikslo, tarsi racionalus tikslas nustatytų mums tam tikrus apribojimus. Panašiai būtų, jei sakytume, jog kažkas yra turtin gesnis, jei savo pinigus ne išleidžia, o išmeta pro langą.

Kadangi pinigai savaime turi vertę, neneigsiu, kad galėtum būti vertas pagyrimo, jei jais prisidegtum savo cigaretes. Iš to būtų matyti, kad tikrai ir tinkamai suvoki dolerio ontologinę vertę. Vis dėlto jeigu tik tiek manai galįs su pinigais nuveikti, tuomet tikrai neilgai džiaugsiesi nauda, kurią galėtum jį suteikti.

Turbūt tiesa, kad turtuolis gali lengviau pinigus išmesti pro langą nei vargšas, tačiau nei pinigų išleidimas,

Visus šiuos vaisius galime laisvai surinkti, vykdydami Dievo valią. Dėl to laikome save laimingais, žinodami Jo valią ir ją vykdydami, ir suprantame, kad labiausiai nelaimingi esame tada, kai nesuvokiame Jo tikslų ar Jo planų mums ar visam likusiam pasauliui. „Erdviu keliu aš keliausiu, – sako psalmininkas, – nes tavo įsakų ieškojau“ (Ps 119, 45). „Džiaugiuosi tavo kelio įsakais, tartum lobių lobiais <...> Jei tavo Mokymas nebūtų man džiaugsmo šaltinis, būčiau varguos pražuvęs“ (Ps 119, 14. 92). „Izraeli, mes esame laimingi, nes mums apreikšta, kas Dievui patinka“ (Bar 4, 4).

* * *

Laisvi mūsų poelgiai ne tik privalo turėti tikslą, bet reikia, kad tas tikslas būtų teisingas. Privalome turėti sąžinę, kuri mus išmokytų pasirinkti teisingus tikslus. Sąžinė – tai šviesa, kurios padedami atpažįstame Dievo valią mūsų gyvenime.

Ši šviesa yra dvejopa. Visų pirma esama psichologinės sąžinės, kurią būtų geriau vadinti savimone. Joje atsispindi mūsų atlikti veiksmai. Ji juos įsisąmonina, o per juos įsisąmonina ir pati save. Tačiau mes turime ir moralinę sąžinę, kuri mums ne tik primena, kad veikiame ir kaip veikiame, bet ir tai, ar gerai veikiame. Ji sprendžia apie mūsų poelgių vertę. Ir psichologinė, ir moralinė sąžinė – tai proto sugebėjimai, įsisąmoninimo būdai, mums pasakantys tai, kas mes iš tiesų esame.

Žmogus nuo likusios kūrinijos dalies išsiskiria savo protu ir laisve. Brandą jis pasiekia tobulindamas savo išmintį ir išmokdamas protingiau bei veiksmingiau valdyti savo moralinę veiklą. Todėl charakteris ir branda matuojami mūsų moralinės sąžinės grynumu ir apdairumu. Sąžinė – tai viso žmogaus santrauka, nors žmogus yra kur kas daugiau nei tik gyva sąžinė. Sąžinė – paslėptų dalykų, nepastebimų poelgių ir polinkių, kurie už ją pačią yra daug svarbesni, ženklas. Tai – žmogaus gelmės veidrodys. Asmens tikrovė yra gilus ir slaptas dalykas, slypin-tis ne tik nematomoje žmogaus metafizinės slaptumos gelmėje, bet ir paties Dievo slaptumoje.

Sąžinė – tai mūsų sielos veidas. Kintančios sąžinės išraiškos tiksliau atspindi moralinius sielos aktus, negu žmogaus veido išraiškos atspindi jame slypinčius jausmus. Net išorinis žmogaus veidas yra tik jo sąžinės atspindys. Iš tiesų tik nedidelė dalis to, kas slypi žmogaus sieloje, kada nors atsispindi jo veide, bet ir tas truputis iškabin-gai prabyla apie viduje esančią sąžinę.

Vido Venslovaičio nuotrauka

nei jų iššvaistymas nepadaro žmogaus turtingo. Jis yra turtingas dėka to, ką turi, o jo turtai jam vertingi tuo, ką jis gali su jais nuveikti.

Taip pat ir laisvė, remiantis šia analogija, nepadidėja, jei yra iššvaistoma arba išleidžiama. Ji mums yra duota kaip talentas, kurį turime išleisti į apyvartą iki Kristaus atėjimo. Šioje prekyboje dalyvaujame su tuo, kas mums priklauso, tik tam, kad sugrąžintume su palūkanomis. Nesunaikiname to, ką turime, ir neišmetame lauk. Savo laisvę skiriame kokiam nors tikslui ir taip tampame laisvesni, nei buvome prieš tai. Kadangi esame laisvesni, tai esame ir laimesni. Mes ne tik turime daugiau nei turėjome, bet tampame daugiau savimi, nei buvome prieš tai. Šis turėjimas ir buvimas mums suteikiamas, jeigu tai siejame su Dievo valia. Mūsų valia sustiprėja, kai paklūstame objektyvios tikrovės reikalavimams. Mūsų sąžinė apšviečiama ir įgyja kur kas platesnį horizontą. Mes jau galime matyti daug kilnesnes savo laisvės panaudojimo galimybes, nes esame paliesti Dievo meilės. O kadangi esame praturtinti dieviškąja malone, randame savyje jėgų pasiekti tikslus, kurie anksčiau mums buvo nepasiekiami.

Krikščionio laisvė tikėti

Ramūnas AUŠROTAS

Kai buvau dar vaikas, mano draugai „bažnytinukai“ (taip juos mokykloje vadino kiti vaikai) ant vagonų, važiuojančių į Kaliningrado sritį, naktimis rašė „Laisvę Lietuvai“ ir „Šalin okupantus“. Jiems, kaip ir kitiems tikintiesiems, nors galbūt sąmoningai to ir neįvardijusiems, politinė laisvė buvo neatskiriama nuo laisvės tikėti.

Dėl istorinių aplinkybių šie du laisvės lygmenys buvo susipynę: tuo metu buvo akivaizdu, kad tik politinės laisvės atgavimas sudarys sąlygas laisvai praktikuoti savo tikėjimą.

Tada niekam nekilo mintis, kad šie du laisvės lygmenys kada nors galėtų vienas kitam prieštarauti ar vienas kitą riboti. Dabar, išgyvenę laisvėje dvidešimt metų, pradėdame patirti, jog ne tik tironijos, bet ir politinės laisvės sąlygomis gali būti varžoma laisvė tikėti. Visų pirma tai patiria Europoje gyvenantys krikščionys, teisiškai persekiojami už viešai smerkiamus homoseksualius santykius (Švedijos pastoriaus atvejis) ar už atsisakymą atlikti abortą (Olandijos slaugės atvejis). Todėl neatsitiktinai popiežius Benediktas XVI prakalbo apie pavojų krikščionio laisvei sekularioje Europoje sakydamas, kad lygių galimybių visuomenės kūrimo rezultatas – ribojama religinės organizacijos ir jos narių laisvė. Laisvamaniai Europos politikai tvirtina, kad tikėjimas yra privatus reikalas. Taip, tai tiesa, bet tikėjimo nėra be praktikos, ir jis negali skleistis tik privačioje erdvėje. Galbūt krikščionis savo būtimi ir nėra iš šio pasaulio (plg. *Jn 8, 23*), bet jis yra šiame pasaulyje. Sakyti, jog galima tikėti kuo nori, bet viešojoje erdvėje reikia elgtis tik taip, kaip galima, yra ne kas kita, kaip bandyti įteisinti veidmainystę. Kita vertus, tikėjimo atžvilgiu visiško viešosios ir privačios erdvės atribojimo nėra ir negali būti: religijos praktika visada yra viešas aktas. O reikalauti, kad šv. Mišių homilija būtų politiškai korektiška, reiškia ne ką kita, kaip Bažnyčios siuntimą į katakombas arba, jei norite, atgal į sovietinius laikus.

Tie, kas jau nebepamena arba turėjo laimę to nepatirti, tai gali pamatyti Aleksandro Proškino juostoje „Stebuklas“ (Чудо, 2009), perkeliančioje žiūrovą į Chruščiovo laikų Sovietų Sąjungą.

Filmo siužetas paremtas tikru nutikimu, 1956 m. įvykusiui Kuibyševe (dabartinėje Samaroje). Per vakarėlį mergina, nesulaukusi savo mylimojo, apsikabino namuose buvusią šv. Nikolajaus ikoną, pradėjo su ja šokti ir... sustingo. Ji atgijo tik po šimto dvidešimt aštuonių dienų, per Velykas (žmonėse šis įvykis buvo vadinamas „Zojos stovėjimu“, ir kai kurie stačiatikiai jį iki šiol laiko stebuklu). Scenarijaus autorių Jurijų Arabovą visų pirma domino netikinčio žmogaus reakcija į antgamtinį reiškinį, todėl filmas sudėliotas iš kelių vinječių. Jose skirtingi veikėjai susiduria su protu nepaaiškinamais dalykais. Nei vienas iš jų stebuklu nepatiki, ir tai pagrindžia filosofo Naglio Kardelio mintį, jog „kol nėra antgamtiškai perkeista pati žmogaus prigimtis, joks, net ir tikriausias stebuklas, neįtikintų mąstančio (tai svarbi išlyga!) žmogaus, jog egzistuoja Dievas“ („Pažinti ar suprasti“, *Naujasis Židinys-Aidai*, 2009, p. 136). Agnostiką ji tegali išgąsdinti ir paskatinti suabejoti dostojevskišku „jeigu Dievo nėra, vadinasi, viskas galima“ principu (taip nutinka įvykio ištirti atsiųstam žurnalistui), o ateistui – sukelti įsiūtį ir dar labiau paskatinti persekioti tai, ko nekenčia. Religijos reikalų įgaliotiniui „stebuklas“ tam-

pa priemone vietos dvasininko tikėjimui sugriauti: grasindamas uždaryti cerkvę jis reikalauja popo viešai paneigti stebuklą ir netgi pats jam parašo homiliją (joe rafinuotai išsityčiojama iš garsiosios I. Kanto frazės: „Pasaulyje yra tik du stebuklai: žvaigždėtas dangus virš manęs ir moralės dėsniai manyje“). Jei teologiškai šio filmo ištarmė ir abejotina, šitaip gaivinti istorinę atmintį juostoje, atrodo, pavyko. Joje įtikinamai iliustruojama, kokį ideologinį spaudimą sovietmečiu patyrė Bažnyčia. Tai buvo tikras persekiojimas, pasireiškęs psichologiniu ir moraliniu smurtu, liudijančiu ne kitamanybę, bet mefistofelišką neapykantą. Tokių „mefistofelių“, kokius įkūnija Sergejaus Makoveckio suvaidintas religinių reikalų įgaliotinis, tada netrūko. Baisiausia, kad jais dirbo ne tik karjeristai, bet ir tie, kuriuos vedė tikra neapykanta, kylanti dėl to, kad kažkas dar tiki, kai juos pačius režimas buvo privertęs tikėjimo išsižadėti. Išties šėtoniška kančia: suvokti savo paklydimą ir nebegalėti sugrįžti...

Šis mažo biudžeto filmas Rusijoje sulaukė perdėtos žiniasklaidos reakcijos. „Aš suprantu, kad režisierius turi teisę kurti kaip nori, bet yra ir kiti

Kadras iš filmo „Stebuklas“

žmonės“, – rašė viena recenzentė. Išties filmas remiasi stebuklo prezumpcija, todėl netikintiems sunku jį priimti. Tačiau tokia reakcija yra nesuprantama. Tai tik rodo, kad krikščionybė visada yra kliuviny ir grėsmė sekulariai visuomenei. Todėl ateityje galime tikėtis panašaus į filme vaizduojamo, tik subtilesnio ideologinio spaudimo. Kas paneigtų, jog ne už kalną tas laikas, kai religijos reikalų įgaliotinius pakeis lygių galimybių kontrolieriai?

Beribė laisvė daryti gera

Upės vanduo niekada negalėtų pasiekti jūros, jei nebūtų krantų.

Rabindranatas Tagorė

Auklėjimo laisvė

Marijos Montessori ugdymo metodo kertinis akmuo – vaiko laisvė parengtoje aplinkoje. Be laisvės negali būti ir drausmės, kaip ir laisvės – be nepriklausomybės.

Kalbant apie laisvę ir drausmę, svarbu laisvės netaipinti su palaidumu, o drausmės – su prievarta. Tai iš esmės skirtingi, nors dažnai ir tapatinami dalykai.

Paviršutiniški žmonės, kurie paprastai viską žino, bet į nieką nesigilina iš esmės, vos išgirdę apie M. Montessori metodą, iškart pasako: „A, žinau, tai sistema, kai vaikams leidžiama daryti, ką jie nori! Aš su tuo nesutinku! Aš už drausmę!“

Iš tokio teigimo ir kyla didžiausias nesusipratimas, nes leisti vaikams daryti, ką nori, yra ne laisvė, o palaidumas. Ir taip teigia šiandieninės moderniosios pedagogikos srovės, kurios dažnai tariasi patobulinusios Montessori metodą. Daugelis mokyklų šiandien mokymo ir auklėjimo sistemą bando grįsti „laisvąja drausme“ – iš tikrųjų beribiu palaidumu, griauinančiu žmogaus asmenybę ir vedančiu į tinginystę bei nusikaltimus.

M. Montessori yra aiškiai atskyrusi laisvę nuo palaidumo. Klysta tie, kurie mano, kad jos mokyklose vaikai daro, ką tik nori, kas tik jiems patinka. Toli gražu ne! Montessori ugdymas ypatingas tuo, kad vaikams labai patinka tai, ką jie daro, nes iš daugybės veiklos būdų renkasi tuos, kurie labiausiai prie širdies.

Ne tas yra laisvas, kuris galvoja ir elgiasi, kaip nori. Laisvas tas, kuris galvoja ir elgiasi pagal tiesos nuostatas, o ne pagal savo užgaidas ar nevaldomus jausmus.

Montessori metodas – tai begalinė laisvė daryti gera. Pagal jį kiekvienas, ne tik nederamas, bet ir netvarkingas vaiko veiksmas turi būti tuojau pat stabdomas. Tačiau reikia būti labai atsargiems, kad neapdairiai įsikišdami nesuardytume ir nesunaikintume gerų vaiko ketinimų. Gerumas veda vaiką į savarankiškumą, tvarkingumą, darnumą, saviauklą ir drausmę. Vaikui nedera veiksmi, eikvojantys kūrybines jo galias, keliantys netvarką, sąmyšį, nedrausmingumą.

Pasak Montessori, laisvė ir drausmė yra nelyginant dvi tos pačios monetos pusės. „Nereikia manyti, – sako ji, – kad laisvė yra kažkas, kas neturi jokių nuostatų ir taisyklių.“ Tikroji laisvė visuomet saistoma išmintingų nuostatų ir būtinai turi ribas. Pirma, vaiko laisvė turi būti ribojama atsižvelgiant į kitų interesus ir mandagaus elgesio taisykles. Antra, vaikas kiekvieną daiktą turi nau-

doti pagal jo paskirtį, o ne kaip panorėjęs. Taip vaikas supranta daiktų paskirtį, mokosi juos vertinti ir branginti, įpranta prie natūralios drausmės.

Pagaliau įžymioji pedagogė kalba apie laisvę parengtoje aplinkoje, visais atžvilgiais pritaikytoje vaiko raidai pagal jo žmogiškuosius poreikius.

Daugelis mano, kad laisvė vaikui – tai palikti jį vieną savo paties nuožiūrai tarp daugybės žaislų arba gryname ore, kur jis iki nukritimo lakstyti, daužytųsi, beprasmiskai laiptuoti, suptųsi ir karstytųsi po medžius. Tokios laisvės pakanka gyvuliukams arba žvėriukams, bet ne vaikams, nes jų žmogiškieji poreikiai kitokie nei augalų ar gyvulių. Vaikui nepakanka tik judėti, jam dar reikia patenkinti ir protą, socialinius, estetinius, tautinius, dorovinius bei religinius poreikius. Štai kodėl vaikui reikalinga kokybiškai kitokia, parengta aplinka, kuri leistų jam judėti tiksliai, prasmingai, grakščiai ir išmintingai. Tokie vaiko judesiai ir veiksmai gali būti tikrai laisvi.

Drausmė ir tvarka

Pirmiausia tenka pasakyti, jog tikroji drausmės samprata (lot. *disciplina*) neturi nieko bendro su baudimu ar prievarta. Būti drausmingam – tai laikytis tam tikros tvarkos ir taisyklių tiek šeimoje, tiek visuomenės gyvenime. Vidinės drausmės, kaip teigia M. Montessori, negali pasiekti nei vienas, kuris nėra laisvas – tai sunku suprasti įprastinių metodų šalininkams ir mokytojams. Mintis, kad laisvi vaikai gali būti drausmingi, sunkiai telpa galvoje. Anot M. Montessori, ne tas individas yra drausmingas, kuris dirbtinai tyli ir nejudėdamas sėdi, kaip tai esti mokyklose, bet tasai, kuris veikdamas, judėdamas, bendraudamas su kitais sugeba tvarkingai judėti ir neužkliudo baldų nei draugų, žodžiu, sugeba valdyti ir paklusti išmintingoms gyvenimo taisyklėms. Išmintingos taisyklės turi derėti su vaiko raidos poreikiais, skirtingais kiekviename jos etape. Kaip ir laisvai, taip ir drausmingai vaiko veiklai būtinai reikalinga tam parengta aplinka.

Drausmės pagrindas – tvarka ir laisvė. Jei jų nėra, negali būti nė kalbos apie drausmę. Pvz., jei iš mažens draudžiama judėti, mažylis laikomas gardelyje, pririštas vežimėlyje, lovytėje ar nuolat ant rankų, vaikas negali būti drausmingas. Atimant iš jo judėjimo laisvę, neugdomas ir drausmingumas. Mažylis turi turėti judėjimo laisvę, kad galėtų koordinuoti, valdyti arba, kitaip sakant, drausminti netvarkingus savo judesius.

Tačiau jei vaikas turi veikti pagal suaugusiųjų paliepiamus, o ne savo *vidaus balsu*, jis pamažu darosi nedrausmingas ir priešgyna. Išorinė prievarta natūralią vaiko energiją nukreipia gynimosi linkme arba, sakyčiau, susargdina vaiko dviasį. Tokios *ligos* požymiai – nedrausmingi veiksmai bei poelgiai.

Jonis Zimkaiš nuotrauka

Neigiamai vaiko drausmingumui atsiliepia ir tvarkos stoka. Tvarka yra geriausia drausmintoją, ir jai vaikas pasiduos smagiai ir su džiaugsmu. Jei kasdienybėje nėra tvarkos ir normalaus ritmo, tai bergždžiai stengiamasi vaiką sudrausminti. Aiški dienotvarkė diena po dienos, metai po metų be žodžių ir kalbų ugdo vaiką nuostabiai drausmingą.

Valgis, miegas, pasivaikščiojimas, užsiėmimai visada turi vykti tuo pačiu metu, o ne atsitiktinai. Daiktai turi turėti nuolatinę vietą, kad kiekvienas šeimos narys juos ten visuomet dėtų. Ypač kruopščiai turi būti sutvarkyti vaiko žaisliukai ir visi daikteliai jo aplinkoje. Sugadinti, sutepti, netvarkingi, sugedę žaislai tuojau pat išimami „iš apyvartos“, nes jie ne tik menkina drausmės pojūtį, bet ir skiepija nedrausmingumą, kelia norą viską naikinti.

Savarankiškumas

Drausmei ugdyti svarbus vaiko savarankiškumas, nes drausmingumas reiškia ne nieko neveikimą, bet tvarkingą ir sąmoningą veiklą. Vaikas, kuris moka pats rengtis, pats nusiplauna ir nusišluosto rankas, dengia stalą ir gražiai valgo, mandagiai patarnauja kitiems, gali suplauti ir iššluostyti indus, iššluoti kambarį, nuvalyti dulkes ir t. t., visuomet bus drausmingas.

Visose, tiek mažamečių, tiek ir jau paaugusių vaikų, Montessori mokyklose nepaprastas drausmingumas iškirta į akis kiekvienam, kuris patenka į 40–50 trejų–šešerių metų vaikų klasę. Ten jie laisvai juda, savo nuožiūra renkasi užsiėmimus, baigę darbą, niekieno neraginami, sutvarko ir padeda į vietą priemones. Jei kuris nors pamiršta – kiti mandagiai primena.

Tokioje klasėje nėra visiškos tylos ir nejudrumo, bet čia negirdėti ir įprastinio vaikų rėkavimo bei šūkavimo, nematyti beprasmių, nesąmoningo daužymosi bei išdykavimo. Šitokioje vienos mokytojos vadovaujamoje klasėje, – jos balso beveik negirdėti, – vyksta tikrąja šio žodžio prasme laisvas ir drausmingas gyvenimas.

Ši veikli drausmė, besiremianti vaiko laisve, nelengvai suprantama ypač tiems, kurie įpratę žiūrėti į vaiką kaip į neišmąstingą būtybę, kaip į vergą, kuriam tvarkyti ir drausminti težinoma viena priemonė – rykštė, baudimas, barimas, prievarta arba, geresniu atveju, papirkinėjimas dovanomis ir pagyrimais.

M. Montessori atradimai atskleidė, kad tokios priemonės kenkia vaiko asmenybės brandai ir ypač – savidrausmei. Jos tarnauja tik tam, kad vaikas kaip asmuo būtų nuvertintas, pažemintas, ir dėl to niekuomet negalėtų būti nei laisvas, nei drausmingas.

Praktiški patarimai

1. Pirmą, negu ko nors reikalauji iš vaiko, gerai pagalvok, ar tavo reikalavimas išmąstingas.
2. Kalbėk nedaug, bet trumpai ir aiškiai, nes daug kalbant prišnekama daug nereikalingų dalykų. Patys juos pamirštame, o vaikas ne.
3. Kas draudžiama arba leidžiama šiandien, turi galiooti visuomet.
4. Pirmiausia patys būkime drausmingi kalbėdami, veikdami, bendraudami su kitais, tada ir vaikai bus savaime drausmingi.
5. Nereikalaukime iš vaikų daugiau, nei patys iš savęs.

Parengta pagal Domicelės Petrutytės paskaitų ciklą „Vaikas – Dievo dovana“

Gintautas Vaitoška. KAS IŠ VAIKŲ PAGROBĖ GANDRĄ?

Viskas, ką jums reikia žinoti apie seksą ir dar daugiau...

Knygoje gydytojas psichoterapeutas Gintautas Vaitoška naujai ir drąsiai kalba apie traagiškas vaikus nešdavusio gandro žūties aplinkybes. Kaip vaikams ir jaunimui padėti suprasti šio vaisingumo simbolio reikšmę? Kaip vertinti tą naująją laimingąjį laukinį, kuris tą gandrą iškepė ir suvalgė?

Gvildenamos temos apie sielos žaizdas, pakeičiančias gimtinio potraukio kryptį, apie skaistumą ir grožį, homoseksualių santykių keliamą grėsmę sveikatai, santuokos nuotykių, aborto skausmą ir kt.

KATALIKŲ
PASAULIO
LEIDINIAI

Demonų medžioklė

Ar tik avinėliai vilko kailyje?

Silvijos Kneželytės nuotrauka

Sigita PURYTĖ

Vasarį Lietuvoje lankėsi prancūzas, liaudies ir žiniasklaidos demonologu tituluotas kunigas Benoît Domergue (Benua Domerg). Pamačiusi anoną ir kelias pačias „tirščiausias“ jo mintis apie Marilyn Mansoną, sunkųjį metalą, gotus ir kitus jaunimui pažįstamus reiškinius, šiek tiek išsigandau. Vaikai, visur, kur juoda ir tranku, – blogis! Kompiuteriniuose žaidimuose – velnias! Būkit atsargūs ir neklausykit tokios, tokios ir tokios muzikos... O

dar toji nuotrauka prie anonso – tikras kovotojas su demonais, kirbančiais visur, išskyrus gotikinius bažnyčios bokštus. Kai jau, regis, krikščionys Lietuvoje pamažu vaduojasi iš būtų ir nebūtų raganų medžioklės, sulauksime štai tokio svečio...

Laukiau su nerimu. Ir kaskart, kai kas nors entuziastingai paklausdavo, ar eisiu į jo paskaitą, numykdavau nežinanti. Numaniau, ko tikėtis iš taip pristatomo žmogaus... Tikrai nenorėjau dar vieno moralo, kad viskas, ką vartoja jaunimas, yra blogai. Sugalvojau netgi kelis atsakomuosius klausimus lektoriui, kad visko demonizavimas subyrėtų į šipulius. „Tu dar pasigailėsi, kad puoli jaunyste besidžiaugiančius, normalius žmones“, – mažčiau...

Galiausiai į paskaitą nueinu. Ir labai gerai padarau – sugriūna visi įsivaizdavimai apie demonų medžiotoją. Paaiškėja, kad kun. Benoît – šaunus jaunimo draugas ir subkultūrų žinovas! Kad jis nuoširdžiai trokšta gero jauniems žmonėms. Trokšta, kad jie žinotų daugiau apie tai, ko klauso, ką žaidžia, kur pramogauja. Ir žinodami patys pasirinktų, kas jiems geriau.

Vienas iš mūsų

Tik iš baltos kunigiškos apykaklės galima atpažinti, kad jis dvasininkas. Šiaip tai lieknas, vidutinio amžiaus vyriškis, vilkintis juodais džinsais, juodu stilingu, netgi, sakyčiau, jaunatvišku švarku. Ir ne toks grėsmingas, kaip toje viešųjų ryšių „akcijoje“ – jo nuotraukoje, turėjusioje formuoti demonologo įvaizdį...

Netrunka paaiškėti, kad ir jis pats kitados yra buvęs magijos, ezoterikos, gal net satanizmo išpažinėju. Kai mirė jo tėvas, tada dar paauglys, vaikystėje ketinęs tapti kunigu, dėl šios netekties kaltino Dievą ir tiesos bei atspirties ieškojo visur, tik ne Kristuje. Pasiekęs dugną, apie kurį nūnai teologijos mokslų daktaras kalba nenoriai, vėl buvo pagautas Dievo ir ištrauktas iš gilių depresijos. Turbūt ir juodosios mišios, kuriose garbinamas šėtonas ir kurių ištraukas kartais pademonstruoja savo paskaitose, jam yra gerai pažįstamos, savo kailiu patirtos... Taigi asmeniniai išgyvenimai ir

vėlesni jaunimo kultūros tyrinėjimai bei teologijos studijos Romoje šiandien leidžia šiam vienos parapijos Prancūzijoje klebonui kalbėti jauniems žmonėms ir apie juos.

Transas: kai aš nebesu aš

Paskaitą kunigas pradeda nuo muzikos. Daugiausia strėlių kliūva dviem kompanijoms – Marilyn Mansonui ir grupei *Slipknot* (angl. slankiojantis mazgas, naudojamas ir kartuvių virvėms rišti – *red. past.*). Sakau „kompanijoms“, nes šie milijonus sukančius pramogų verslo slibinai nėra tik individai, bet ištisas mechanizmas – įrašų studijos, koncertų organizavimo, įvaizdžio kūrimo, vaizdo ir garso klipų pramonė. Ir tai – milžiniškas verslas. Kodėl jie dėvi mirtį simbolizuojančias kaukes ir dainuoja šėtoną garbinančius tekstus? Galbūt dėl to, kad M. Mansonas vaikystėje augo itin religingoje šeimoje ir buvo per prievartą verčiamas eiti į bažnyčią? Kun. Benoît neturi atsakymo, tik paaiškina, kur

dalyvauja besilankantys šių grupių koncertuose, klausantys jų įrašų. Jis pademonstruoja ištrauką iš koncerto, kuriuo įsijautusi publika tiesiog mėgaujasi. Nors pasakyti *mėgaujasi* – per švelnu... „Aš buvau ne viename tokiaame koncerte, kad pamatyčiau, įsitikinčiau, pažinčiau. Stovint minioje sunku išsilaikyti ant kojų – žmonės pašėlsta. Tokiu būdu labai lengva patirti tronso būseną“, – pasakoja kunigas.

Būdamas tronso būsenos išėjini iš savęs, nebesivaldai ir tomis akimirkomis gali padaryti ką nors labai blogo sau ar kitam. Taip netgi nusižudo, sužaloja save arba kitus. „Būkite atsargūs su patirtimis, kurios yra stipresnės už jus. Tada nebevaldai savęs. Tada aš nebesu aš“, – sako svečias.

Į šią pramogą būna įtraukiama ir satanizmo elementų. Šou dalyvių apranga, kaukės, vaizdo instaliacijos, taip pat dainų žodžiai – tai šėtono, mirties, smurto, nevilties garbinimas. Kai kurie jauni žmonės mano nepriimantys to rimtai, žiūrintys tik kaip į teatrą. Kun. Benoît prieštariauja: dauguma jo matytų ir kalbintų jaunuolių įsijaučia, pasineria visu kūnu ir širdimi, o paskui, patys nesuprasdami kodėl, pradeda nerimauti. „Jei jaučiate nerimą, jei ateina juodų, piktų, blogų minčių, jei kankina nemiga, tai nebūtinai iš jūsų. Tai gali būti nuo to, kokios muzikos klausėtės ar kokius vaizdo žaidimus žaidėte“, – sako kunigas. Susirinkusiam jaunimui jis taip pat duoda pasiklausyti šokių muzikos ištraukėlės iš kelias valandas ar net paras trunkančių technomuzikos ar tronso muzikos vakarų. Šios muzikos pasisėkimas – ritmo dermė su žmogaus biologiniais ritmais. Jei ritmas atitinka žmogaus širdies plakimo ir kvėpavimo ritmą, muzika įtraukia, tikrai norisi šokti. Tokio ritmo fone kaip mantra nuolat kartojama šamaniška frazė, vartojama spiritizmo seansuose, kai, pasak B. Domergue, arba bendraujama su išgalvotomis būtybėmis, arba einama į santykį su piktąja dvasia. „Būkite atsargūs. Velnias yra tas, kuris suskaldo žmones“, – rimtai įspėja kunigas.

Salėje sėdintys moksleiviai šiek tiek su ironija klausė lektoriaus: tai ko gi jis siūlo klausytis? Tik klasikos? Ar yra ir geros modernios, jaunatviškos muzikos? „Man labai patinka muzika. Ir klasikinė, ir moderni. Tikrai yra ko klausyti“, – tikina jis ir siūlo pirmiau patyrinėti muziką, o tada rinktis.

1. Paklausyti žodžių. Išsiversti tekstą ir įsigilinti, apie ką dainuojama.

2. Pasiklausius muzikos atkreipti dėmesį į savijautą, nuotaiką, kylančius norus. Jei muzika susijusi su velniu, jo garbinimu, žmogus pasidaro vergas, pesimistas, nebe-mato tikslo: „Kam čia dirbti, kam mokytis, kam ta šeima, kam gyvenimas...“

3. Pasikalbėti su tėvais, kunigu, patikimu žmogumi. Ieškoti informacijos ir, jei reikia, pagalbos. Nereikia sunkumų akivaizdoje likti vienam.

Tave užmigdys kaip Snieguolė...

Svečias taip pat pademonstruoja, kaip manipuluojama dvigubais vaizdiniais, vadinamosiomis anamorfozėmis. Pa-

vyzdžiui, vaizduojami du paaugliai, sėdintys po romanine arka, arba berniukas, dovanojantis mergaitei gėlę, o drauge – tai ir kaukolė; štai megztinis su antpečiais – dviem paprastomis sagomis, o drauge – tai ir juodas agresyvus žvėris. Šie vaizdiniai, pasak teologijos daktaro, nejučiomis įstringa sąmonėje ir mums net nesuprantant gali veikti mūsų mintis, nuotaikas, veiksmus. Tai tarsi gražus raudonas obuolys, kurį piktoji ragana paduoda Snieguolei. Kai šio obuolio atsikanda, suveikia nuodai, ir ji užmiega amžinu miegu. „Tai dvasinė manipuliacija, vizualinė melagystė. Blogiausia, kad nebežinome, kur yra realybė, – aiškina kun. B. Domergue. – Dabar visi matome, kas čia yra. Bet koncerto metu, žiūrėdami klipą ar žaisdami kompiuterinį žaidimą, nesusipėjam to iššifruoti, priimame viską.“

Ir toliau būsiu gotė, bet...

Stebuklas svečiui atrodo tai, kad jaunimas supranta šias manipuliacijas. Jis pasakoja kartą susitikęs su gotė. Gotai – juodai besirengiantys, dažnai simpatiją mirčiai, nevilčiai jaučiantys jaunuoliai. Sutikta mergina parodė kunigui po ilgomis juodos suknelės rankovėmis slepiamas susipjaustytas, randuotas rankas, sakė norinti nusižudyti. „Tuose randuose slypi pagalbos šauksmas. Žmonėms, ypač jaunimui, reikia bendravimo. Jie nusprendžia: jei niekas manęs neklauso, tada aš šauksiu savo kraują“, – dalijasi jaunimo kultūrų tyrinėtojas. Kai jie pasikalbėjo, kunigas papasakojo apie dangstomą mirties kultą kai kurioje muzikoje, vaizdiniuose, apskritai kultūroje, merginai pasidarė lengviau ir aiškiau. Ji atsisakė minties nusižudyti. „Ir toliau būsiu gotė, bet pasirinksiu muziką“, – taip jos žodžius persako prancūzas.

Jis ne kartą yra bendravęs ir su paaugliais bei jaunuoliais, niekinusiais kapus, dalyvavusiais satanistinėse apeigose. Vaikiniai ir merginos, jausdamiesi priimami, kai jų tikrai klausomasi, atsiveria, nori atlikti išpažintį, supratę padarytas kvailystes ir skriaudas gailisi. „Sakau jiems: tu nesi baisus, nesi blogas. Tu prašai atleidimo, nes suprant“, – tvirtina svečias.

Baigdamas kun. B. Domergue iš naujo pabrėžia: svarbu „atskleisti paslaptį, kad iš tiesų tie jauni žmonės – tai avinėliai vilko kailyje. Ir labiausiai jiems reikia ne moralų, auklėjimo ar dar daugiau draudimų, bet pasitikėjimo jais, laiko pokalbiams, draugystės ir meilės“.

Būkite atsargūs
su patirtimis,
kurios yra
stipresnės
už jus.
Tada
nebevaldai
savęs.
Tada aš
nebesu aš.

Kun. Benoît Domergue

Don Kamilio mažasis pasaulis

Nepasisekęs streikas

Giovannino GUARESCHI

Įėjęs į dirbtuvę Don Kamilis rado Peponį besėdintį kampe ir ramiai sau laikraštį beskaitantį.

– Darbas žmogų kilnina, – prabilo Don Kamilis. – Žiūrėk, tik nepersidirbk.

Peponis kilstelėjo akis, nususuko, nusispjovė į pašalį ir toliau skaitė.

Atsisėdęs ant dėžės, Don Kamilis nusiėmė skrybėlę, nusišluostė prakaitą ir ramiai pasakė:

– Mandagumas gyvenime daug reiškia.

Tuo metu atėjo Liesius, uždusęs nuo dviračių lenktynių. Pastebėjęs Don Kamilį, pridėjo ranką prie kepurės ir murmtelėjo:

– Laba diena, eminencija! Kunigų įtaka paprastiems žmonėms, užuitiems viduramžių prietarų, tik stabdo pažangą.

Peponis nė nekryptelėjo. Don Kamilis vėsinosi veidą, švytuodamas nosinaite, ir tik vos vos paskersavo į Liesių. Šis atsisėdo prie sienos ant žemės ir daugiau nieko nesakė.

Po kelių minučių atšvilpė ir Širdspauda, persisvėręs ant vieno peties švarką ir pakreipęs į šoną kepurę. Pastebėjęs įtemptą nuotaiką, atsišliejo petimi į durų staktą ir žvalgėsi po laukus.

Netrukus prisistatė ir Ilgis; nevamptelėjęs nė žodžio, pastūmė koja ant suolo gulinčius įrankius ir atsisėdo.

Dešimčiai minučių praėjus vienintelis iš ten esančio penketuko, teberodąs gyvybės ženklus, buvo Don Kamilis, nosinaite tebesivėsintis veidą.

Staiga Peponis suglamžė laikraštį ir sviedė į kertę.

– Bjaurus pasaulis! – piktai iškošė pro dantis. – Ar turite kuris nors užrūkyti?

Nė vienas nepajudėjo, o Don Kamilis tebesivėsino nosinaite.

– Ar nė tamsta neturi? – Peponis kandžiai kreipėsi į Don Kamilį. – Jau savaitė, kai nerūkau.

– O aš jau dvi dienos nejaučiu tabako kvapo, – burbtelejo Don Kamilis. – Tikejau, kad pats bent kiek turi.

Peponis paspyrė tuščią skardinę.

– Jūs to ir norėjote! – šūktelėjo. – Dabar džiaukitės savo De Gasperiu*!

– Jei dirbtum, o ne skaitytum laikraščius, tai turėtum pinigų ir rūkalams! – atšovė Don Kamilis.

Tuomet Peponis trenkė žemėn skrybėlę ir pradėjo švaistytis.

– Dirbti! Dirbti! O ką aš dirbsiu, jei niekas darbo neduoda? O ką aš dirbsiu, jei pakvaišę ūkininkai šyla, plunka, šienaudami dalgiais, bet neduoda pataisyti pjauamosios mašinos? Ką aš dirbsiu, jei mano sunkvežimis jau du mėnesius stovi ir nesulaukia transporto užsakyimų? Pasakyk man, tamsta, kaip aš galiu verstis?

– Suvalstybink ūkius, – ramiai atsakė Don Kamilis, ir Peponis suriaumojo kaip jautis.

Liesius pakėlė pirštą.

– Maršalo planas**, – pratešdamas tarė, – yra tik opiumas liaudžiai. Proletarams reikia socialinės reformos, o ne akių dūmimo.

Peponis išsižergęs atsistojo prieš Don Kamilį.

– Nustok mojavęs ta prakeikta nosinaite! – riktelėjo. – Pasakyk man, ką jūsų supuvusi valdžia padarė?

– Nežinau, – ramiai atsakė Don Kamilis. – Man kišenė neišneša laikraščių pirkti. Jau mėnuo, kai teskaitau mišiolą.

Peponis gūžtelėjo pečiais.

– Juk dabarties įvykiai įeina į tamstos programą! – riktelėjo. – Viena aišku, kad jūs dėl savo nelemtų tikslų išdavėte liaudį!

Don Kamilis liovėsi vėsinęsis nosinaite.

– Ar aš? – dusliu balsu paklausė.

Peponis pasikrapštė pakaušį, atsisėdo į kertę ir rankomis parėmė galvą. Dirbtuvės prieblandoje vėl suspengė tyla.

Praėjo kelios minutės.

– Ten, antroje upės pusėje, vyksta keisti dalykai. Užuoat dirbę žmonės streikuoja, – prabilo Don Kamilis. – Šiuo metu taip elgtis yra nedovanotinas nusikaltimas!

Peponis pakėlė galvą.

– Streikas yra vienintelis ginklas, kurį dar gali panaudoti darbo žmonės! – riktelėjo. – Ar ir jį norite mums iš rankų išplėsti? Dėl ko mes kovojome ir nepaisėme pavojų?

* Alcide de Gasperi (1881–1954) – krikščionis demokratas, ilgametis Italijos premjeras ir užsienio reikalų ministras (nuo 1945 iki 1953 m.), labai daug prisidėjęs sukuriant dabartinę Europos Sąjungą.

** Pagalbos Europai programa, kurią po II pasaulinio karo pristatė JAV valstybės sekretorius gen. George'as Marshallas (1880–1959). JAV reikalavo, kad šalys, gaunančios ekonominę paramą, bendradarbiautų per bendrą organizaciją, ir tai buvo pirmasis žingsnis Europos integracijos link. Per ketverius metus 16-ka Vakarų Europos valstybių gavo tada milžinišką 150 milijardų dolerių vertės paramą. Sovietų Sąjunga atmetė Maršalo planą ir neleido juo pasinaudoti savo satelitinėms valstybėms. Red. past.

– Kad greičiau pralaimėtume karą, – atsakė Don Kamilis.

Iki vėlyvo vakaro ginčijosi dėl karo nuostolių. Paskui iš dvidešimties ištuštėjusių benzino indų pasisekė privarvinti motociklo baką. Liesius ir Ilgis atsisėdo ant motociklo ir nuvažiavo, o Don Kamilis parklemšiojo namo.

* * *

Vidurnaktį upės srovė nešė žemyn valtį, kurioje sėdėjo penki vyrai, apsilvilkę darbiniais drabužiais ir juodais brūkšniais išsitemę veidus. Jie atrodė kaip mašinistai. Trys buvo aukšti, petingi. Jie išlipo lygumoje, kaimo laukuose. Paėję kelis kilometrus neapgyventu plotu, sėdo į jų laukusį sunkvežimiuką ir patraukė į didelį ūkį, kur jų taip pat laukė žmonės.

Netrukus atvykėliai pradėjo mėžti mėšlą iš tvartų. Paskui ėmėsi melžti karves. Vyrų buvo vos penki, bet atrodė, kad jų ištisas pulkas. Apie devintą ryto, kai jau buvo bebaigią melžti paskutines karves, atskubėjo uždušęs žmogelis ir riktelėjo:

– Būrys!

Vos tik penki vyrai spėjo pakilti ir išeiti iš tvartų, būrys jau buvo prie pat durų, kur stovėjo dideli indai su pienu.

– Dabar aš jums parodysiu, kaip mušti sviestą! – baubtelėjo būrio vadas, spyrė į vieną indą ir jį apvertė; pienas pasiliejo.

– Kol jūs tvarkysite kitus pieno indus, mes sudorosime tuos velnius banditus! – sušvokštė būrio vadas, piktai slinkdamas prie penketuko.

Būryje buvo dvylika išsipusčiusių vyrų, bet trijų milžinų rankose laikomi geležiniai vėzdai atstojo bent aštuonių jėgą. Po trumpo susirėmimo dvylika vyrų, nieko nelaimėję, su aplamdytais kaulais pasitraukė.

Po trijų valandų keliu į ūkį artėjo daug stambesnis dalinys.

Penki vyrai, apsiginklavę šienšakėmis, laukė puolimo.

Papildomas dalinys sustojo už dvidešimt metrų nuo kluono.

– Jums nieko nedarysime! – šūktelėjo būrio vadas. – Kalti ne jūs, bet tas, kuris jus iš miesto atsikvietė. Mes su juo atsiskaitysime, o jūs traukite savais keliais!

Didžiojo ūkio moterys pravirko, o senasis savininkas su dviem sūnumis stovėjo išbalę, tarsi žado netekę.

– Negalima! – užprotestavo vienas iš penketuko.

Penki vyrai stovėjo nepabūgę, o būrys artinosi su pakeltais vėzdais.

– Dėmesio! – riktelėjo vienas penketuko milžinas.

Pakėlęs šakę, paleido į artėjančią gaują, ir ši, kiek stabtelėjusi, atsitraukė. Šakė įsmigo į kelio vidurį.

Vyras, sviedęs šakę, spruko į tvartą, bet netrukus vėl išėjo ir į atslenkantį būrį atkišo kulkosvaidžio vamzdį.

Kulkosvaidis yra rimtas, baimę keliantis dalykas. Paprastai didesnę baimę sukelia ne pats kulkosvaidis, o prie jo stovinčio asmens veido mimika, iš kurios paaiškėja, ar paleis ugnį, ar ne. Šią akimirką prie kulkosvaidžio stovintis milžinas atrodė baisiai, ir visi suprato, kad jei puolantieji po kokios minutės neatlys, jis paleis ugnį.

Pamėgino nakties priedangoje spustelti artyn, bet užteko penkių šūvių, ir būrys nutarė vėrciau palaukti.

Vyrų penketukas liko ūkyje dvylika dienų, kol streikas pasibaigė, ir atsisveikinant buvo apdovanotas pinigais bei ūkio gėrybėmis.

Taip niekas ir nesužinojo, kas buvo tie penki „plėšikai“.

* * *

Kuriam laikui praslinkus, Peponis, Liesius, Širdspauda ir Ilgis jau nekalbėjo apie krizę. Tačiau tarp Don Kamilio ir altoriaus Kristaus vyko karštas ginčas. Kristus tvirtino, kad kulkosvaidį nešė Don Kamilis, o šis ginčijo, kad Peponis. Pagaliau Don Kamilis skėstelėjo rankomis.

– Niekaip neišsisuksiu, Viešpatie, – nusileido. – Kaip čia dabar pasakius? Visi buvome paprastai apsirengę, išsitemę veidus ir užsiželdinę barzdas, tad buvo sunku atskirti, kuris ten aš, o kuris Peponis. Naktį visos katės juodos.

Kristui pasakius, kad tai įvyko dieną, Don Kamilis dar kartą plėstelėjo rankomis.

– Nieko nepadarysi! Tam tikrais atvejais žmogus netenki laiko nuovokos.

Vertė kun. Antanas SABALIAUSKAS

Autoriaus iliustracijos

matricos
nelaisvėje

Aurimas Švedas

MATRICOS NELAISVĖJE:

Sovietmečio lietuvių istoriografija (1944–1985)

Sovietmečio istorija – netolima, bet prieštaringa, kupina neatsakytų klausimų, kelianti daug aistrų. Knygos autorius nepabūgo šių iššūkių ir per filmų trilogijos „Matrica“ prizę pažvelgė į kartais tamsią ir kupiną paslapčių praeitį. Knygoje analizuojama istorijos mokslo bei praeities tyrinėtojų situacija 1944–1985 m. Keliami klausimai: kaip veikė istorinę realybę simuliuojančios Matricos mechanizmai, kokius Lietuvos praeities siužetus ir laikotarpius pastarųjų veikla išdarrė labiausiai, kas iš istorikų ideologinio preso smūgių akivaizdoje palūžo, o kas išdrįso nemeluoti.

✚ AIDAI

Kompozitorius Juozas Naujalis

Muzikos garsai (XLII)

Lietuvių muzikos patriarchas

Vanda IBIANSKA

Kas iš mūsų nedainuoja „Lietuva brangi“, „Ant kalno karklai siūbavo“ ir pan.? Tačiau apie šių nuostabių dainų autorių težinome labai nedaug arba visai nieko. Tuo tarpu bene garsiausias Lietuvos vargonininkas ne tik kūrė dainas, tapusias vos ne mūsų šalies himnais, bet ir nepaprastai daug nuveikė lietuviybės labui. Jis aktyviai dalyvavo visose tautos savimonės srityse, tuo pat metu kasdien Kauno arkikatedroje bazilikoje grojo vargonais, dirbdavo su choris. Spauda, muzikos mokyklos įkūrimas, tautiniai susibūrimai, „Dainos“ draugija įsteigimas, dalyvavimas organizuojant pirmąją lietuvių dainų šventę, dirigavimas joje, vargonininkų ruošimas ne tik groti provincijoje, bet ir reikštis kultūros bei lietuviybės srityse ir daug kitų dalykų buvo nenuilstančio Juozo Naujalis veikla.

Gyvenimo pradžia

Gražiajame Raudondvaryje, visai šalia Kauno, gyveno nagingas ir darbštus mažžemės valstietis Vincas Naujalis. Kadangi šeimos būta gausios, o žemės mažai, jis prisdurdavo talkindamas Raudondvario savininko grafo Tiškevičiaus restauratoriams. O kai ką ir pats savarankiškai padarydavo. Tai buvo imlus ir praprusęs žmogus.

1869 m. pavasarį šioje šeimoje gimė sūnus Juozas. Tėvas buvo labai griežtas ir itin aukštos dorovės, tad ir vaiką auklėjo griežtai. Mažą, smulkų Juozuką leido į Romainių pradinę mokyklą, ir tuo jo mokslai būtų pasibaigę, jei ne muzika. Jo krikštatėvis buvo vargonininkas. Jis ir atkreipė dėmesį į vaiko gabumus, ėmė jį mokyti. Kai vargonininkas sykį susirgo, 14-metis Juozukas jį pavaduodamas taip puikiai pagrojo mišiose, kad grafas Tiškevičius juo labai susidomėjo. Jis nusprendė paaugliui padėti ir apmokėjo Juozuko mokslus Lenkijoje bei kitaip jį rėmė. Varšuvoje skurdų kaimietuką iš Lietuvos, priimtą tik dėl grafo Tiškevičiaus protekčių, pasitiko nesvetingai. Tačiau Muzikos instituto pedagogai greit įvertino jo gabumus.

Muzikinis gyvenimas Varšuvoje buvo labai gyvas, ir vaikinukas greit į jį įsitraukė. Būdamas 19-os jis susipažino su simpa-

tizuojančios Lietuvai pažangios ponios Florentinos Krit šeima ir pamilo jos dukterį Moniką. 1888 m. prieš abiejų pusių tėvų valią jiedu susižiedavo. Jam buvo 19, jai 15...

1889 m. baigėsi grafo Tiškevičiaus parama, bet Juozas, baigęs Muzikos institutą su įvertinimu „labai gerai“, norėjo tęsti mokslus toliau. Jam padėjo ponia Krit, ir Naujalis, pasimokęs dar metus, 1890 m. grįžo į Lietuvą.

Lietuvoje

Pirmoji Juozo Naujalis darbo vieta buvo Vabalninko bažnyčia. Tačiau čia jis ilgai neužsibuvo, nes mokslo draugai pakvietė į Rietavą, pas kunigaikštį Oginskį. Bet Rietave jis susikivirčio su kunigaikščiu ir išvyko į Kauną.

Kompozitoriaus šeima

Juozas Naujalis tapo katedros vargonininku. Tai buvo geriausia darbo vieta to meto Lietuvoje. Dirbo jis daug. Kasdien septynios mišios, darbas su choru, bet algos tik 15 rublių. Čia verta prisiminti, jog mecenatas grafas Tiškevičius Varšuvoje besimokančiam Juozui mokėdavo po 18 rublių. Butą irgi reikėjo nuomoti, nes persikėlęs į Kauną atsivežė iš Varšuvos ir vedė Moniką Krit. Su muzika susipažinęs ir ją šiek tiek išmanęs vyskupas Mečislovas Paliulionis panorėjo katedroje grigališkojo giedojimo. Kol katedra buvo restauruojama

(1893–1895 m.), jo pasiūlymu Naujalis išvyko mokytis į Regensburgą. Skubiai pramokęs vokiečių kalbos (čia jam labai padėjo žmona Monika), Regensburge kibo į mokslus. Grįžęs suorganizavo grigališkąjį giedojimą. Kadangi klauzūra neleido giedoti moterims, joms pakeisti jis atrinko 25 berniukus ir juos mokė savo bute Daugirdo g. 4.

Pamažėle Naujaliao butas tapo muzikinio gyvenimo centru Kaune. Naujas dainas atlikdavo Monika Naujalienė, artimas bičiulis balsingasis kunigas Juozas Byla, o vertino smuikininkas Mykolas Leškevičius ir advokatas Antanas Liorentas. Paskui prisijungdavo kiti svečiai ir namiškiai. Taip susiformavo „Dainos“ choro branduolys.

Kultūrinis sąjūdis plėtėsi, lietuviybę ėmė mažiau persekioti. 1901 m., 1903 m., 1904 m. buvo suorganizuoti pirmi slapti lietuvių dainos vakarai. Vasaras Naujalių šeima leisdavo Lampėdžiuose. Ten pas juos garlaiviu atplaukdavęs visas choras miške iki soties prisidainuodavo. O 1905 m. „Dainos“ draugija-choras surengė pirmą lietuvišką viešą vakarą miesto teatre. Salė buvo sausakimša. Po „Amerikos pirtyje“ į sceną išėjo „Daina“. Žmonės verkė.

Spaudos draudimo metais J. Naujalis palaikė artimus ryšius su knygnešiais. Maža to, jis buvo pirmojo lietuviško maisto kooperatyvo „Nemunas“ vienas iš steigėjų. Rotušės aikštėje Naujalis įsteigia pirmąją lietuvišką knygyną, kuriame buvo galima įsigyti ir natų.

1911 m. kompozitorius įkuria oficialią vargonininkų draugiją, siekusią ne tik kelti profesinį lygį, bet ir skleisti lietuvišką kultūrą Lietuvos kaimuose, prusinti žmones, juos šviesti, rengti spektaklius, koncertus, kultūrinius vakarus ir t. t.

1913 m. Naujalis įsteigė vargonininkų mokyklą ir tapo jos direktoriumi.

Iki to, 1909 m. sausio mėnesį, 200 egz. tiražu išleido laikraštį „Vargonininkas“. Jame siekė atspindėti vargonininkų gyvenimą, skelbti to meto giesmes. Laikraštis tapo vargonininkų tribūna. Deja, ėjo neilgai ir dėl lėšų stygiaus užgeso.

Karas

Bėgdami nuo karo, Naujaliai pasitraukė į Švenčionėlius. Šis metas kompozitoriui buvo sunkus. Jis nebuvo pratęs nieko neveikti. Be to, negaudavo žinių iš vyresniųjų sūnų, studijavusių Maskvos universitete. Tačiau netrukus bičiulis pakviečia jį į Vilnių, ir Naujalis pradeda dirbti muzikos mokytoju lietuviškoje „Ryto“ gimnazijoje, suorganizuoja ten chorą. Bet nuotaika slogi.

1916 m. rudenį Naujaliai grįžta į Kauną. Sugrįžę apsigyvena itin skurdžiame namelyje netoli katedros. Kompozitorių pakviečia dėstyti į „Saulės“ gimnaziją. 1918 m. su kitais asmenimis jis įsteigia oficialią „Dainos ir scenos“ draugiją vietoj buvusio „Dainos“ choro.

Naujaliao svajonė – muzikos mokykla, kurios absolyvantai skleistų lietuvišką kultūrą kaimo aplinkoje. Jo rūpesčiu 1919 m. atidaroma pirmoji lietuviška muzikos mokykla. Vėliau iš jos išaugs konservatorija.

1920 m. Naujalis atsisako muzikos mokyklos direktoriaus pareigų, į jas paskiriamas Juozas Tallat-Kelpša. Vėliau į jas grįš, bet vėl perduos Juozui Gruodžiui. Nepersiplėš juk... Sveikata blogėja, dėl milžiniško krūvio sustreikuoja širdis.

Finišo link

Be visų kitų daugybės nuopelnų, Naujalis buvo pirmosios lietuvių dainų šventės, surengtos 1924 metais, vienas iš organizatorių ir vyriausiasis dirigentas.

Pabrėžtina, kad nuvykęs koncertuoti į Ameriką ten gaivino lietuviškąją išeivijos dvasią ir jaudino klausytojus savo muzika. Beje, kelionė, kurios darbotvarkė buvo labai įtempta, kompozitorių gerokai išsekino, pakirto ir taip streikuojančią sveikatą.

Su vargonininkų kurso dalyviais 1913 m.
Nuotraukos iš J. Naujaliao memorialinio muziejaus archyvo

Ir amžina, ta pati istorija. Naujaliao muzika darėsi nebe tokia populiari, jam prikišdavo senatvę... Kompozitorius tai labai skaudžiai išgyveno.

1934 m. iškilmingo Vyriausybės posėdžio metu jam pasidarė bloga. Iškviestas gydytojas nieko nepadėjo, ir 1934 m. rugsėjo 9 d. Juozo Naujaliao širdis sustojo. Jam tada buvo 65-eri.

Asmenybė

Iš smulkučio, mažo raudondvariškio Juozuko išaugo labai gražus – stotingas, aukštas, stambaus sudėjimo vyras. Vaikščiojo išsitiesęs, pakelta galva. Pedantiškai tvarkingas, vilkėjo kukliai, bet elegantiškai. Buvo mažakalbis ir tyliakalbis. Gyveno ypač kukliai, bet namuose vyravo nepriekaištinga švara ir tvarka. Baldai, daiktai – tik būtiniausi. Mylėjo gamtą, ypač gėles.

Artimai draugavo su Maironiu, beveik kasdien abu eidavo pasivaikščioti į Santaką. Jų bičiuliai nepiktai šaipydavosi: „Aure, Maironis ir Naujalis išėjo patylėti.“ Mat dažniausiai vaikštinėdavo tylėdami.

Visada kišenėse turėdavo saldinių ir duodavo jų su tiktiems vaikams. Beje, nepraleisdavo progos sušėlpti ir vargingų šeimų vaikų choristų.

Naujalis buvo šeimos žmogus. Su savo žmona, pirmąja ir vienintele meile Monika Krit-Naujaliene, sugyveno keturis vaikus. Jo būta nekonfliktiško, labai inteligentiško, bet

turinčio savo tvirtą nuomonę ir ją gynusio. Juozas Naujalis – vienas didžiausių tautiškumo, lietuviybės puoselėjimo ir patriotizmo pavyzdžių.

Palikimas

Juozas Naujalis parašė 30 choro dainų, harmonizavo nemažai liaudies dainų, sukūrė 8 romansus, 3 vokalius duetus, trio, daug bažnytinės muzikos. Visa tai šalia 40 metų vargonininkavimo, muzikos dėstymo, mokymo, knygyno, kooperatyvo, laikraščio, dainų šventės ir t. t.

Gražiausios Naujaliaus dainos parašytos Maironio eilėmis. Jis muzikos priemonėmis atskleidė poeto žvilgsnį į Lietuvą ir pasaulį. Kompozitoriaus muzikoje ryški muzikinės liaudies kūrybos įtaka. Jo kūriniais būdingas melodingumas. Dainos lengvai įsimenamos ir... sunkiai pamiršamos. Gražiausios jų yra „Lietuva brangi“, „Vasaros naktys“, „Kaipgi gražus, gražus“, „Pavasaris“, „Jaunimo giesmė“, „Man liūdna“, „Oi, neverk, motušėle“. Iš žymiausių harmonizuotų liaudies dainų paminėtinos „Oi, žiba žiburėlis“, „Siuntė mane motinėle“.

Kamerinės-instrumentinės ir orkestrinės Naujaliaus kūrybos palikimas labai negausus. Manoma, jog taip yra dėl to, kad Naujaliaus laikais Lietuvoje tiesiog nebuvo kam jos atlikti. Fortepijoninės muzikos kompozitorius paliko daug, bet populiarius yra tik jo „Noktiurnas“.

Naujalis sukūrė 13 mišių, trys jų gedulinės. Jausmingumu ir santūrumu J. Naujalis šiek tiek panašus į D. Palestriną, O. di Lasą. Kai kurie autoriai teigia, kad tokį jo mišių pobūdį lėmė studijos Regensburge. Tai savitos renesansinės mišios.

Keturios kompozitoriaus giesmės šiuo metu retai atliekamos. Tačiau ypač vertingi yra trylika motetų mišriam chorui. Stiliumi jie šiek tiek panašūs į jo mišias.

Mūsų muzikos patriarchas palaidotas Kauno Petrašiūnų kapinėse. Ant jo kapo stovi kuklus paminklas. Kaip jis pats. O „Lietuva brangi“ skambėjo ir skamba.

Skausmas

Gydytojo Petro patarimai

Kai kurių nepagydomų ligų keliamas skausmas kamuoja žmones ilgai ir sunkiai. Lietuvis toks jau žmogus – pas gydytoją tekinas nebėgs, kol liga netaps grėsminga. O tada prasideda skausmas, nuo kurio pradžioje gelbsti aspirinas, analginas, ketanovas, o paskui?

Būna tokių ligų, kurių paprasčiausiais vaistais numalšinti neįmanoma. Tačiau būna ir labai daug pacientų, nemokančių paaiškinti gydytojui kur, kas, kaip ir kada skauda. Jiems atrodo, kad gydytojas apie viską turi paklausti pats. Visą žino tik Dievas, o gydytojui reikia pasakoti kuo išsamiau, bet dalykiškai. Drovėjimosi ar gėdos čia nėra ir negali būti. Man žinomas atvejis, kai pacientui ant pačios sėdynės susidarė votis, o jis drovėjosi kreiptis į gydytoją. Viskas baigėsi prastai.

Taigi, pirmiausia einame pas šeimos gydytoją. Patariu užsirašyti, ką turėsite jam pasakyti ir ko paklausti. Tai labai naudinga, nes pokalbio metu kai kurie dalykai tiesiog išslysta iš atminties. Gydytojo nurodymų taip pat nevenkite užsirašyti. Tuo momentu atrodo, kad prisiminsite, o po kelių dienų galite ir suabejoti. Nebijokite gydytojo klausiti. Jūs turite teisę ir net privalote viską žinoti apie savo ligą. Klausimus, kaip minėjau, taip pat patartina iš anksto užsirašyti. Šie patarimai skirti ne tik garbingo amžiaus žmonėms. Susinervinusiojo atmintis krečia pokštų įvairiame amžiuje.

Ir štai susirgote. Po ilgų tyrimų ir konsultacijų jums diagnozavo vėžį, stuburo slankstelio išvaržą ar kokią kitą didelį skausmą keliančią ligą. Tada prireikia stiprių nuskausminamųjų. Pacientai neretai aikštijasi, nes bijo tapti priklausomi. Mielieji, nieko nėra žalingiau už nemalšinamo skausmo kančias! Skausmo kentėti nevalia, nes tuoj suaktyvės gretutinės ligos, atsiradęs depresija, ir gydymas komplikuos.

Kodėl visi su siaubu galvoja tik apie morfijaus injekcijas? Dabar didžiuosiuose miestuose veikia Skausmo klinika, kur pritaikomi modernūs skausmo gydymo būdai. Yra ir tablečių, ir ant odos klijuojamų pleistų, ir populiariai vadinamų „špricpompų“ – automatinio švirkštų, dozuojančių vaistus visą parą. Organizmas pasiima tiek medikamentų, kiek jam reikia. Labai veiksmingi stuburo kateteriai. Skausmą mažina ir spindulinė terapija. Ypač tai pasakyti apie kaulų vėžį. Kartais ji taikoma kartu su vaistais, o kartais ir be jų. Nemažai žmonių serga neuropatinėmis ligomis ir kenčia skausmus. Jie gydomi vaistais nuo traukulių, antidepresantais ir pan.

Skausmo klinika veikia Vilniuje, Santariškėse (Santariškių g. 2) ir Onkologijos institute (Santariškių g. 1), Kauno medicinos universiteto klinikoje (Eivenių g. 2), Klaipėdos ligoninėje (Liepojos g. 49), Šiaulių onkologijos klinikoje (Darželio g. 10), Panevėžio ligoninėje (Smėlynės g. 38).

Į jas registruojamasi iš anksto telefonu. Ir negalvokite, kad kreipimasis į Skausmo kliniką yra galutinis ir neapskundžiamas nuosprendis. Toli gražu ne visada. Tiesiog ten jums padės išsivaduoti nuo kančių ir pagerins gyvenimo kokybę. O štai kada ateis kaulėtoji su dalgiu, žino tik Viešpats. Beje, sako, kad ji dabar ateina ne drobule apsišgaubusi, o mini sijonėliu ir pačia mažiausia palaidine. Aš asmeniškai pagaiduju angelo sargą – man jis gražus visaip apsirengęs.

Laisvė. Kas ji?

Vanda IBIANSKA

Šį žodį vartojame taip dažnai, kad jis neteko savo sakralumo. O juk turi jį, ir dar kokį!

Laisvę kiekvienas supranta savaip. Deja. Tai priklauso nuo intelekto lygio, moralinių vertybių skalės, netgi nuo socialinio statuso. Bandomė ją skaidyti. Sakome: žodžio, veiksmų, gyvensenos laisvė. Tik kad jos nesuskaldysi. Ji vientisa ir didinga kaip gyvybė, pats žmogus ir tikėjimas. Laisvės interpretacijos neįmanomos, nes tada ji nustotų būti savimi. Ji visada neatskiriamai susijusi su atsakomybe. Tai dvynės. Neišskirsi jų. O atsakomybė yra moralinių normų duktė. Štai čia ir paaiškėja, kad laisvė yra labai sunki ir įpareigojanti.

Nusikaltėlių pasaulyje „laisvė“ reiškia, kad darau, ką noriu, kas man patinka arba naudinga. O jie visada nori pažeisti dorovinius visuomenės įstatymus t. y. žudyti, vogti, meluoti, nekęsti artimo. Galų gale jų „laisvė“ baigiasi nelaisve už grotų. Ar bent vienas jų kada nors susimąstė, ką reiškia žodis „laisvė“, neturėdamas galvoje sėdėjimo už grotų? Abejoju. Greičiausia jiems tai tik gyvenimas be grotų.

Paaugliams laisvė yra nepaklusti vyresniesiems, nepaisyti bendrų taisyklių, išbandyti gyvenimą pačiam. Hormonų audroms nurimus, visa tai praeina ir apie laisvę jie nebegalvoja. Gaila.

Pigaus pelno ir populiarumo besivaikantiems žiniasklaidininkams itin patinka šūkalioti apie žodžio laisvę. Gavę ją. Turi neribotą. Padariniai? Ak, smulkmenos, žalojančios žmonelius, kurie vis dar patikliai žiūri į spaudą, televiziją, radiją. Keiksmazodžiai, žmogaus kūno – didžiulės Dievo dovanos – išniekinimas, smurto garbinimas tapo kasdienybe. Visa tai kas vakarą mato vaikai ir tie naivieji suaugusieji, kurie savo patiklumu prilygsta vaikeliams, bet jau turi kitokias teises, taigi ir atsakomybę. Papiktinsiu skaitytoją, bet jei būtų mano valia, įvesčiau cenzūrą, braukiančią visus nešvankius filmus, straipsnius, keiksmazodžius ir regionius, kuriuose viešpatauja smurtas, muštynės, žudynės. Esu ne už politinę, o būtent už dorovinę plačiąją šio žodžio prasmę cenzūrą. Už žur-

nalistų, visų – diplomuotų ir apsišaukėlių, sudrausminimą. Nes tai, ką jie daro, nėra laisvė. Atidaryti vakarietiško sručių sklendes nėra mažesnis nusikaltimas nei sovietinis melas.

Kai Sąjūdžio laikais taikingai kovojome, iš tikrųjų kovėmės ne už laisvę, o prieš okupaciją. Norėjome atgauti savo valstybingumą, tradicijas, papročius, tikėjimą, žemę, kurią arklais vagojo mūsų protėviai ir tėvai, teisę gauti savo darbą atitinkantį atlygį ir nebijoti okupantų jėgos struktūrų. Nebijoti visur esančio KGB (kurio dalimi tapome ir kai kurie iš mūsų), tremčių, kalėjimų. Norėjome nepriklausomybės. Teisėtai ir garbingai. Bet ar daug kas tada rimtai susimąstė apie laisvę ir ką ji reiškia? Kam įpareigoja? Kad tai nėra dovanėlė ant lėkštelės, bet ir sunkūs įsipareigojimai. Atsakomybė už save ir savo veiksmų padarinius. Atrodo, kad viso to iki galo neperpratome. Pamatėme tik tai, kad nebaudžiamam galima plūsti viską, bet pirmiausia valdžią, kurią patys išsirinkome. Pigius linksminiojus, aštrialiežuvių, niekam nežinomus ir nieko nesugebančius prisiplakėlius. Tokių norėjome, jais žavėjomės, juos ir turime. Bet kažkodėl jų nekeikiame. Ar dėl to, kad nemoka dirbti, jie nieko ir nedirba? A, tegu sau sėdi (ar net ir visai nesilanko posėdžiuose), o aš mokėsiu jiems sočią algą iš savo mokesčių.

Keikiame tuos, kurie dirba išsijuose, moka ir sugeba. Jie, girdi, kalti dėl krizės.

Kažkaip pamiršome, jog krizės banga pakilo ir atriedėjo iš JAV, nusirito per visą pasaulį. Lygiai kaip ir tai, kad prieš tai buvusioji vyriausybė paliko tuštutėlaitį iždą. Sėdi sau Kubilius ant užantspauduoto pinigų vagono ir neleidžia plombų nuimti, niekam tų pinigų neduoda. Bet vienos aukos per mažą. Aukojimo altorius per didelis. Dabar imamės Prezidentės. Buvęs nieko neveikė, tik reprezentavo, o dabar? Matai kokia, turi savo nuomonę, akis, nesileidžia šokdinama, uoliai dirba ir naudojasi visomis Konstitucijos jai suteiktomis teisėmis!

Gyvenimas kaip senas vynas

Koks puikus dalykas ta laisvė! Galiu visus ir viską keikti, pats nieko nedarydamas, bet reikalaujamas: „Duok!!!“

Matau ir suprantu pensininkus, neįgaliuosius, bedarbius. Žinau, kas yra gyvenimas pusbadžiu. Gal net geriau nei kas kitas. Bet matau ir tą nepaneigiamą faktą, kad *bendras* Lietuvos gyvenimo lygis net krizės metu yra daug aukštesnis už tą mistinį tarpukario lygį. Bent jau nemenkos gyventojų dalies, išskyrus pažeidžiamiausias grupes. Pasakysite, praėjo 70 metų! Ramiai, ramiai. Prieš tuos 70 metų žmonės dirbo tikrai sunkiau ir gyveno kukliau. Ypač kaimuose. Ir laiko tėkmė čia niekuo dėta.

Esmė – vertybės, kurias praradome. Pirmiausia praradome tikėjimą, kuris reglamentavo mūsų visuomeninio gyvenimo normas. Dievą prisimename tik tada,

Silvijos Knezėlytės nuotrauka

kai blogai, arba paverčiame katalikybę tradicija, apeiga, progomis pasilinksminti. Nesakau, kad visi. Bet daugelis – taip. Bažnyčia tūkstantmečius formavo visuomeninio ir šeimos gyvenimo dėsnius, ir jais rėmėsi visi. Ji skelbė tvirtą kaip akmuo moralę ir nuo to visiems buvo geriau. Aš jau nekalbu apie asmeninį gilų tikėjimą ir tai, ką jis duoda žmogui.

Ėmėme negerbti mokslo, to didžiojo, ir išsilavinimo, suteikiančio žmogui specialybę. Efektas toks, kad mokslo žmonės emigruoja. Ar vien dėl materialinių sąlygų? Toli gražu.

Prarandame pagarbą kitam asmeniui ir atsakomybę už savo artimą, kuriuo yra kiekvienas iš mūsų. Neklausk, kam skambina varpai...

Štai mūsų laisvė. Taip ją supratome. Nemokėjome ir dabar nemokame ja naudotis atsakingai.

Aišku, netruks tas laikas, kai Nemuno slėnius ir Šešupės vingius užplūs islamo išpažinėjai, o greičiau geltoni, nedidukai kinai, ir mes tapsime mažuma. Tada (gal slapta?) dainuosime „Kur bėga Šešupė“ ir svajosime apie laisvę. O gal vėl tik apie nepriklausomybę? Nes toji atsakomybė nelygu girnų akmuo prie laivės...

Niūriai išėjo, tiesa? Tačiau ne viskas taip blogai. Esama tarp mūsų tokių, kurie laisvę vertina ir deramai gerbia, būdami atsakingi kiekvieną valandą ir minutę. Jie – mūsų mylimos Lietuvos širdis ir sąžinė. Ačiū Dievui, kad jie yra, tikėkimės, kad bus visada.

Šypsenos be raukšlių

Nėra to blogo, kas neišeitų į internetą.

* * *

Tik naivus idealistas, pastebėjęs, jog rožė kvepia gardžiau už kopūstą, daro išvadą, kad ir sriuba iš jos bus geresnė.

* * *

Garso greitis ne visuomet būna toks didelis: tai, ką sakome savo paaugusiems vaikams, jie dažniausiai išgirsta tik sulaukę keturiasdešimties.

* * *

Žmogus, viešai save vadinęs laisvamaniu, nugarmėjo nuo skardžio. Risdamasis žemyn tarp akmenų šiaip taip sugriebė varganą šakelę ir laikosi. Kybodamas virš baisios bedugnės ima šaukti:

– Viešpatie Dieve! Gelbėk!!!

Jo šauksmą apgaubia tylą ir artėjančio vakaro šešėliai. Nelaimėlis vėl šaukia:

– Gelbėk mane, Dieve!!!

Iš aukštybių pasigirsta balsas:

– Kodėl jums visiems manęs prireikia tik patekus į bėdą? Kodėl niekas manęs neprisimena tada, kai būna gera?

Žmogus atsako:

– Aš ne toks kaip kiti! O Viešpatie, nuo šiol visiems skelbsiu Tavo šventą vardą!!! Kiekvienu Tavo žodžiu tikėsiu, tik kuo greičiau mane išgelbėk!!!

– Na, gerai, išgelbėsiu. Paleisk šaką, – sako Dievas.

– Paleisti šaką?! Aš juk nesu beprotis!

* * *

Baltarusijos prezidento rinkimai.

Balsavimo biuletenis:

– Ar Jūs neprieštarautumėte, kad prezidentu taptų A. Lukašenka?

1. Taip, neprieštarauju.

2. Ne, neprieštarauju.

* * *

– Jonai, ta baltoji višta kažkokia liūdna vaikštinėja. Reikia ją papjauti.

– Ar manai, kad ji nuo to pralinksms?